

30 let samostojnosti

Priloga Notranjsko-primorskih novic, 24. junij 2021

Postajalo je jasno, da bo konflikt neizbežen

Po večstrankarskih volitvah in osamosvojitvenih prizadevanjih je postajalo čedalje bolj jasno, da je konflikt z zveznimi oblastmi neizbežen, saj so se napetosti čedalje bolj zaostrovale

Ko so ljudje 26. junija 1991 na Trgu republike v Ljubljani proslavljali rojstvo nove države, samostojne Slovenije, so na južnem Primorskem prvi tanki že krenili proti primorskim mejnim prehodom, saj bi samo z ohranitvijo nadzora na zahodni meji zvezne oblasti lahko preprečile smrt Jugoslavije in vzpostavitev samostojne in neodvisne Slovenije. Država, ki ni sposobna vzpostaviti nadzora nad svojimi mejami, namreč teritorialno ne obstaja in vse aktivnosti za zagotovitev neodvisnosti Slovenije, ki so se na različnih nivojih izvajale že od sredine leta 1990 dalje, bi bile brezpredmetne. Težnji k zavzetju zahodnih mejnih prehodov z Italijo je botrovalo tudi dejstvo, da ta država ni bila naklonjena razpadu Jugoslavije in osamosvajanju Slovenije, zato se je zdel oborožen spopad neizbežen. Dogodki, ki so dosegli vrhunec v razglasitvi samostojne države Slovenije, pa so se začeli že bistveno prej.

FOTO: MARJAN GARBAJS/HRANI PVZ

Upokojeni podpolkovnik Slovenske vojske in veteran vojne za slovenijo 1991 Janko Rutar, ki je v času osamosvojitve vodil občinski štab Teritorialne obrambe v Ilirski Bistrici, se spominja, da je bilo že poleti leta 1990 čutiti veliko napetosti in zaostrenost odnosov v takratni Jugoslaviji. Že takrat je kazalo, da mirna razdružitev Slovenije in ostalih republik ne bo izvedljiva. Tako so se že avgusta 1990 začeli pripravljati na poznejše usodne dogodke. »Veliko težavo za bojno pripravljenost v vseh občinskih štabih Teritorialne obrambe je pomenila reorganizacija štabov TO v aprilu in maju 1991, torej neposredno pred vojno, saj je ukinila občinska štaba TO Ilirska Bistrica in Postojna ter enote povežala v novi 41. Območni štab TO Cerknica. Da sistem vodenja in poveljevanja po novem ne bo deloval, saj v Cerknici med drugim ni bilo enot JLA, so opozarjali že v pripravah na reorganizacijo, domneve pa so se v prvih dneh vojne tudi uresničile in kakovostno poveljevanje enotam je bilo ogroženo,« pravi Rutar. V izogib nadaljnjim težavam pri vodenju enot Teritorialne obrambe na Bistriškem in Postojnskem je bila po ukazu Pokrajinskega štaba TO Južnoprimorske pokrajine vpoklicana in aktivirana operativna rezervna sestava občinskih štabov TO, ki je prevzela poveljevanje nad svojimi enotami.

V Ilirski Bistrici je bilo več kot 2.200 pripadnikov JLA

O aktivnostih Teritorialne obrambe v Ilirski Bistrici mesece pred osamosvojitveno smo se pogovarjali z Jankom Rutarjem, ki je v času vojne vodil tamkajšnji občinski štab TO. Povedal je, da so oblikovali tajna skladišča orožja in vojaške opreme, ki jih je bilo treba varovati in nadzorovati 24 ur na dan. Na tajnih lokacijah so varovali tudi vojno dokumentacijo občinskega štaba Teritorialne obrambe in sezname pripadnikov rezervne sestave njihovih vojnih enot. »Že oktobra 1990 smo alarmirali posamezne enote Teritorialne obrambe, ki so začele z varovanjem pomembnejših objektov za obrambo, se pravi občinsko upravo, pošto, telefonske centrale, vodarno, železniško postajo. Pripadnikom diverzantskega in protidiverzantskega voda smo v tajnosti podelili orožje, ki so ga hranili doma. Ti so bili v stalni povišani stopnji bojne pripravljenosti. Izvedba zastavljenih nalog varovanja je bila izredno kompleksna in nevarna, saj je bilo v Ilirski Bistrici prisotnih več kot 2.200 pripadnikov različnih enot JLA. Kljub temu smo v času od oktobra do junija 1991 v Brkinih izvajali intenzivna sedemdnevna usposabljanja in neposredne priprave na morebiten vojni spopad z enotami jugoslovanske vojske.« • JL

Zbirali so informacije in delali načrte

Po večstrankarskih volitvah in osamosvojitvenih prizadevanjih je postajalo čedalje bolj jasno, da je konflikt z zveznimi oblastmi neizbežen, saj so se napetosti čedalje bolj zaostrovale. Predsedstvo Republike Slovenije je marca 1991 ustanovilo operativno koordinacijsko skupino za primer izrednih razmer (RKOŠ), kmalu zatem pa še sedem regijskih koordinacijskih podskupin z nalogo usklajevanja aktivnosti teritorialne obrambe, milice in civilne obrambe na nivoju pokrajin. Pokrajinska koordinacijska podskupina za južno Primorsko, ki jo je vodil vodja regijske uprave za obrambo iz Postojne Anton Žele, je bila organizirana tako, da je bil neprekinjeno prisoten po en predstavnik organov za notranje zadeve, teritorialne obrambe in civilne obrambe. Poleg zbiranja in posredovanja informacij je bila glavna naloga usmerjena v usklajevanje aktivnosti, povezanih z načrti za oviranje JLA.

Že nekaj tednov pred izhodom tankov iz pivške, postojnske in ilirskobistriške vojašnice so bili izdelani načrti blokad, ovir na cestah ter odklopov vodovodov, elektrike in telefonije. »Toda eno so načrti v teoriji, nekaj drugega pa je bila realnost, v katero smo bili kruto pahnjeni 26. junija, ko so se že v dopoldanskem času začeli ogrevati tanki v pivški in

Vpoklicani logaški teritorialci si ob razglasitvi samostojne Slovenije najbrž niso predstavljali, da se bodo morali soočiti s tankovsko kolono, kot so bili primorani 2. julija, ko so se proti Logatcu podali oklepniki iz vrhniške vojašnice.

ilirskobistriški vojašnici,« nadaljuje Radovan Lukman, ki je bil član regijske koordinacijske skupine in poveljujoči posebni enoti milice (PEM) za Notranjsko. Vroč junijski dan je že zgodaj dopoldne napovedoval tudi vroče dogajanje na terenu. »Dobili smo obvestila, da se dogajajo premiki znotraj pivške in ilirskobistriške vojašnice, kar je potrdilo naše domneve, da gre za usklajeno akcijo vojske. Medtem ko sta postojnska in pivška vojašnica spadali pod ljubljansko poveljstvo, je bila ilirskobistriška neposredno pod reškim poveljstvom generala Čada, ki se je pozneje v desetdnevni vojni na strani JLA pogajal o pogojih umika vojske nazaj v vojašnice. Ko so sredi dneva tanki zares zapustili vojašnice, smo lahko samo opazovali dogajanje in ščitili civilno prebivalstvo, ki je želelo s svojimi telesi zaustaviti napredujoče kolone oklepnih vozil.«

Vojna se je začela dan prej

Teritorialna obramba ni imela protitankovskih vojnih sredstev, milica je sicer imela nekaj ročnih protioklepnih sredstev, vendar je še vedno veljal ukaz o prepovedi bojnega delovanja in bojnega varovanja barikad. Ukaz o uporabi orožja proti JLA je bil izdan

še 27. junija. Dan prej, kot je uveljavljen izraz za dejansko prvi dan vojne za Slovenijo, so lahko sile Teritorialne obrambe, milica in civilisti zgolj z oviranjem vojakov JLA upočasnjevali njihove premike. Tako so posebne enote milice s kanaliziranjem ovirale promet na cestah, po katerih so se pomikale kolone oklepnih vozil in tankov, ter varovale življenja civilistov, ki so s svojimi telesi skušali zaustaviti prodiranje tankov proti zahodni meji.

Poveljujoči tankovski koloni, ki je prek Prestranka in Orehka dosegla regionalno cesto pri Boljku, je zaradi večkilometrsk zapore na Rebernicah ukazal spremembo poti. Kolona se je razcepila, del se je premikal proti Rebernicam, kjer se je zaustavil v večkilometrski koloni vozil, drugi del pa je preko Nanosa dosegel Vrhpolje in Vipavsko dolino. »Z gozdarji smo bili dogovorjeni, da otežijo vojaške premike s posekanimi drevesi, kar se v konkretni akciji premika tankovske kolone prek Nanosa v Vipavsko dolino ni zgodilo. Zaradi nesporazuma je v praksi zatajilo, kar smo v teoriji načrtovali,« zaključuje Lukman.

• Jelka Lekše

Lepa naša domovina

Poslanica predsednika Vlade Republike Slovenije Janeza Janše ob Dnevu državnosti

»Jaz, bratje, pa vem za domovino in mi vsi jo slutimo. Kar so nam siloma vzeli, za kar so nas ogoljufali in opeharili, bomo dobili povrnjeno in poplačano s stoterimi obrestmi! Naša domovina je boj in prihodnost; ta domovina je vredna najžlahtnejše krvi in najboljšega življenja.«

V besedah Ivana Cankarja v črtici Lepa naša domovina se skriva hrepenenje naroda po lastni državi. Hrepenenje rodov Slovencev, da bi o svoji usodi in prihodnosti odločali sami. Da bi bili gospodarji na lastni zemlji ter da bi živeli v svobodni in samostojni državi.

Pred tridesetimi leti smo si izborili svobodo, da lahko odločamo sami o sebi. Na Slovenskem smo postali sami svoji gospodarji. Sanje so postale resničnost. Svobodno in samostojno Slovenijo, ta dragoceni sad truda generacij Slovencev, smo končno dočakali. Pripadli sta nam čast in privilegij, da smo bili del tega svetega časa slovenskega naroda.

Bitko za svobodo in samostojno Slovenijo smo dobili tako, da smo si najprej izborili demokracijo. Demokracijo pa smo si izborili prek boja za spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Trideset let nazaj smo, ponosno in z navdušenjem, dosegli vse te cilje. V tistih časih se je pokazalo, da je iz globlin našega naroda privrela neslutena moč, ki nas je združevala. Moč, ki je pritekala iz globokih korenin. Od tedaj smo se kot suverena država vključili v evropske in evroatlantske povezave in zaveznitva in v svetovno mednarodno skupnost. Skupaj z drugimi delamo za naš blagor in za mir med narodi. Da lahko svobodno živijo vsi narodi. Na vse to smo lahko ponosni in tega se veselimo.

Vse naštetu pa se ni zgodilo čez noč, brez žrtev in truda. Prehojena pot nam je znova potrdila, da nič v življenju, tako človeka kot naroda, ni naključno in samo po sebi umevno. Spet se je potrdilo, da ima vse v življenju svoj namen in smisel. Vsaka življenjska okoliščina do sedaj je priprava na naslednjo preizkušnjo.

Za nami je težko leto. Z obilo potrpežli-

vosti, odrekani in volje smo se prebijali skozenj. Po enem letu je razumljivo, da zmanjkuje volje in ni treba veliko, da val nezadovoljstva in črnogledosti pljusne čez rob. Ustvarjanje napetosti, širjenje sovraštva in nestrpnosti, pozivi k izključevanju in celo smrti, kar spodbujajo in celo namerno netijo nekatere politične stranke in posamezniki, je v teh težkih časih sila neodgovorno in nevarno.

Trideset let je hkrati malo in veliko. Ko smo stopali na pot samostojnosti, smo vedeli, da ne bo lahko. A nas je vse gnala naprej srčna želja, ki nam je dajala pogum in vero, da je vse, kar delamo, prav in dobro. Želeli smo živeti v svobodni in demokratični državi, kjer bodo vrednote svobode, pravičnosti, solidarnosti in poštenja hodile z roko v roki z gospodarsko uspešnostjo in blagostanjem. V državi, ki bo mati domovine za vse. Če se danes ozremo nazaj, vidimo, da smo dosegli zelo veliko, da pa smo marsikatero priložnost tudi zamudili. Da smo na nekatere od vrednot, na katerih je nastala samostojna Slovenija, pozabili. Da smo nekje na poti začeli celo izgubljati stik s tistim v nas samih in v narodu, kar nas ohranja od nekdaj in nam je pred 30. leti dalo moč zato, da smo dosegli nemogoče. A nič ni zamujeno. Še vedno smo isti narod, ki je lahko spet močan, odločen in pogumen, ko je treba. Zato se ob okrogli obletnici spet spomnimo, kako pomembno je pogumno vztrajati in se ne prepustiti črnogledosti in malodušju. Iz izkušnje vemo, da je pošteno in skupno delo vedno nagrajeno z neverjetnimi, lahko tudi neslutnimi dosežki.

Ta slovesen čas, ko se spominjamo junjskih dni pred 30. leti, naj bo zato čas, ko se spomnimo predvsem veličine in hrabrosti dejanj, ki so nas vodila v samostojno državo. Moja hvaležnost gre najprej in predvsem narodu v najširšem smislu, ki je v tistih zahtevnih časih pokazal svojo zrelost in pogum. Hvala vsem, ki ste v tistih negotovih časih z orožjem branili referendumsko odločitev za samostojno Slovenijo. V mojem srcu in srcu domovine bo

vselej posebno mesto za tiste, ko so zanj dali največ – svoja življenja. Hvala vsem Slovenkam in Slovencem doma in v tujini, vsem državljanom in državljanom. Hvala tudi vsem prijateljem Slovenije širom po svetu, ki so nas na tej poti podpirali in bodrili.

Izzivi današnjega časa so zahtevni. A če bomo našo prihodnost gradili na spoštovanju drug drugega, sprejemanju naše različnosti in pomembnosti dialoga med različno mislečimi ter predvsem spoštovanju vrednot, na katerih je nastala samostojna Slovenija, se nimamo česa bati.

Slovenija 1. julija prevzema predsedovanje Svetu Evropske unije. Že drugič v času od našega članstva v družini evropskih narodov bomo vodili skupnost 27 evropskih držav. To zahtevno nalogo sprejemamo

z vso resnostjo in dobro pripravljeni. Razumemo pa jo tudi kot izraz zaupanja in eno lepših daril vsem nam ob 30. rojstnem dnevu.

Draga Slovenija, ljuba naša domovina, vse najboljše ob tvojem in našem prazniku. Praznujmo ponosno in pokončno. Naj domovini v čast zaplapolajo slovenske zastave, doma in povsod po svetu, kjer bijejo slovenska srca. Ostanite zdravi in Bog živi Slovenijo.

Janez Janša

Predsednik Vlade Republike Slovenije in predsednik SDS

FOTO: ARHIV DRUŽINE MOREL

Mlaj se posekali na hitro, prav tako hitra pa je bila tudi Damjana Morel, ki je sešila zastavo, da je ta lahko ponosno zavihrala.

Prvi pozdrav domovini v Košani

Ob razglasitvi slovenske neodvisnosti je 26. junija 1991 na ljubljanskem Trgu republike prvič javno zaplapolala slovenska zastava. Isti dan je znani pivški domoljub Jože Štradjot predlagal svojim sovaščanom v Dolnji Košani, da bi sredi vasi postavili mlaj s slovensko zastavo, ki je zavihrala že čez nekaj ur.

Košanci so takoj poprijeli za delo. Že proti večeru so se odpravili v domači gozd v Vremsko dolino in ob reki Reki našli primerno smreko za mlaj. Prva ni bila ustrezna, druga pa je bila prava, primerno dolga in ravna. Zagato glede zastave je rešila Damjana Morel, ki je v nočnih urah ob spremljanju slovesnosti v Ljubljani prebrisala grb. Iz dveh zastav prejšnje Socialistične repu-

blike Slovenije, iz katerih je izrezala del z rdečo zvezdo, je sešila novo državno zastavo neodvisne in samostojne slovenske države in jo opremila z grbom. Moški so navdušeno dvignili mlaj z vihrajočo slovensko zastavo in pozno v noč se je nadaljevalo skupno veselje ob nepozabnem zgodovinskem dogodku, katerega del so postali. 27. junija 1991 zjutraj je sredi Dolnje

Košane mlaj pozdravljal vaščane in mimoidoče. Daleč naokrog je bil ta podvig Košancev edinstveni dogodek, ki je pokazal njihovo navdušenje ob osamosvojitvi Slovenije ter veselje in priпадnost domovini.

Postavljanje mlajev je sicer slovenska posebnost. V Dolnji Košani so ga ob pomembnih dogodkih že od nekdaj postavljali na placu pri vagi sredi vasi, kjer se

od ceste proti Gornji Košani odcepi pot k župnijski cerkvi sv. Štefana. Iz časa italijanske zasedbe in fašizma vaščani pomnijo dogodek, ko so fantje odstranili italijansko zastavo na mlaju. Fašisti so jih zaprli in spretni odvetnik je priprte fante komaj rešil zapornih kazni. Dopovedal jim je, da je zastavo odtrgala močna burja.

• Ernest Margon

V Pivki se je vojna začela dan prej

Na pivških ulicah so 26. junija po 11. uri hrumeli tanki, ki jih je vojska poslala zasest mejne prehode

FOTO: IGOR PENKO

Še preden so 26. junija zvečer razglasili samostojno državo, so tanki JLA v Pivki in Ilirski Bistrici že zapeljali na ceste in s tem izvedli prvo vojno akcijo. »Mogoče smo pred proslavo čutili neko vznepenost, toda intenziven promet vojaških vozil med Postojno, Pivko in Ilirsko Bistrico v dneh pred 26. junijem nas je postavil na realna tla. Vedeli smo, da se nekaj kuha, kar so tako tako miličnikom kot teritorialcem sporočali obveščevalci, nekaj smo jih imeli tudi v vojašnicah,« pravi Vojko Otoničar, takrat komandir miličnikov v Pivki, ki so bili tako kot druge po državi pripravljeni na tak ali drugačen scenarij.

Z več strani so prišle informacije, da naj bi se 26. junija iz vojašnice odpravile samohodke. »Tudi sami smo videli, da se nekaj dogaja,« pove Otoničar. Pred hangarji in na vojaškem poligonu pri kasarni so oklepniki ogrevali motorje. Deset tankov je zapeljalo proti Pivki, a so se vrnili do vojašnice, kjer so počakali, da se jim priključijo še ostali, nato pa je nekaj po 11. uri kolona, v kateri je bilo 20 oklepnikov in vozilo vojne policije, zahrumela proti Pivki. »Malo preden so izvozili, je vojska vklopila motilce telefona, tako da

V vojašnici je sabotiral tanke

Oklepniki so naredili nekaj škode na cestah in pločnikih. »Verjetno je šlo za obsejnost, saj so bili dobri vozniki, če so nato po gozdnih cestah prišli do Vipave,« meni Otoničar. Iz Pivke so se odpravili proti Prestranku in Vipavi, ker pa je bila na Rebrnicah barikada, so šli mimo Bukovja in po gozdni poti proti Colu. Do večera jim je uspelo priti v Vipavo. Pot oklepnikov ni potekala povsem mirno, nekaj se jih je ustavilo že na začetku; v Petelinje je zapeljalo

v puškah grozili dispečerje-ma, oficir pa je zagrozil, da bodo razstrelili postajo, če bodo še enkrat prekinili dobavo.«

S škorpionom grozil miličnikom

Naslednji dan v Pivki ni bil nič bolj miren. Zjutraj so delavci GG Postojna in CPK postavili tri barikade, pri gostilni Herman pri železniški postaji, čez železniški prehod proti Hrastju in v useku proti vojašnici, saj sta bila v njej še vsaj dva oklepna bataljona. »Poslal sem tri škorpione, da zavarujejo postavljane. Pri barikadi na železniški postaji so se s postojnske strani z vojaškim terencem približali vojaka in podoficir, ki je takoj potegnil škorpiona in ju razorožil. Enemu od miličnikov se je uspelo izmuzniti; skočil je čez barikado, se preoblekel in pohitel do oddelka milice, da me je obvestil o dogajanju. Medtem sem že dobil tudi klic, da so zajeli patruljo,« se spominja Otoničar, ki se je takoj odpravil na pogajanja. Ko je prišel do barikade, so vanj naperili avtomatsko puško, miličnik pa ga je kriče opozarjal, da imajo naboje v cevi. »Podoficir Mirsad Mešanović je bilo zelo živčen, ves čas je mahal s pištolo. V bližini je bila tudi množica domačinov, ki so, še malo pod vtisom prejšnjega dne, vpili, da gredo po orožje ... Ker si nismo smeli privoščiti, da bi nastal kakšen izbruh, sem miril tudi njih.« Čeprav je Mešanoviću že na začetku rekel, da se bo pogovarjal le s poveljnikom kasarne, dolgo nista naredila koraka naprej.

Na barikadi pri železniški postaji je podoficir JLA potegnil škorpiona in razorožil miličnika, nato pa so se kmalu začela dvourna pogajanja, ki so se, na srečo, dobro končala.

je meril v tilnik, ko sem se pogovarjal.« V tem času je prišlo še nekaj vojakov, ki so zahtevali, naj umaknejo barikade. »Pojasnil sem, da tega ne moremo, ker je na kamionu hlodovina in ima vozilo prestreljene gume – mimogrede, v svoji živčnosti jih je prestrelil prav Mešanović. Nato so tovornjak z oklepnikom odrinili s ceste, nas pa so peš, v spremstvu vojakov z naperjenim orožjem odpeljali proti vojašnici. Iz useka na levi strani se je spustilo še 30, 40 vojakov, se pravi, da so nas ves čas budno spremljali in bili v pripravljenosti. Na pol poti do vojašnice pa je prišel ukaz, naj nas izpustijo,« zgodbo zaključuje Otoničar.

Tanki na cestah tudi 2. julija

Iz pivške vojašnice so tanki izvozili še 2. julija, in sicer dve skupini po sedem vozil. »V Prestranku so zavili proti Orehku. V kraju Brišče so z mitraljezom streljali proti postojnskem letališču pa so vsepovprek streljali na Grobišče, a kaj hujšega ni bilo. Po eni od informacij naj bi šli na pomoč obkoljeni letališču postavili krožno obrambo.«

Popoldne so vojaki kontrolirali promet na glavni cesti v bližini vojašnice. Pri tem so ustavljali vozilo, v katerem je bil sopotnik Stanislav Požar. »Ker je vo-

znik pospešil vožnjo mimo vojaške patrulje, je Mešanović sprožil rafal in ena od krogel je zadela Požarja na sovoznikovem sedelu, ki je kmalu podlegel poškodbam.« Požar je bil sicer zaposlen kot orožar v vojašnici in je pred vojno tankom skrajšal udarne igle in jih onesposobil. Tesno je sodeloval z obrambnimi silami nove države. Požar ni bil edina žrtev na Pivškem. Do odhoda zadnjega vojaka je v bližini kasarne umrl neznanec, najverjetneje ilegalni migrant, ki je zašel na minski polje, na mino pa je naletel tudi vojak albanske narodnosti, ki je bežal iz vojašnice.

• Petra Trček

Uradno naj bi se oborožen napad JLA na Slovenijo začel 27. junija, a vojna se je začela že 26. junija, ko so tanki zapeljali iz vojašnic v Pivki in Ilirski Bistrici. O tem mediji tisti dan niso poročali. »Z nacionalnega vidika je bilo namreč bistveno, da večerna slovesnost v Ljubljani poteka nemoteno ter da posnetki praznovanja slovenske osamosvojitve preplavijo evropske in svetovne medije. S tem je bila vojna v Sloveniji predstavljena kot odkrit napad JLA na samostojno državo in ne kot zatrtje notranjih nemirov ali državljanska vojna,« so zapisali na portalu Zbrali smo pogum. Na Primorskem se je zato za opis dogajanja 26. junija 1991 uveljavil izraz dan prej.

sem, ko sem o tem obvestil Postojno, v slušalko kričal: 'Tanki, Pivka, tanki, Pivka!' In seveda upal, da so me razumeli.«

Po Pivki je grmel, ogorčeni domačini pa so se zbirali na pločnikih in pred hišami. »Med njimi je bil tudi aktivni oficir v civilu, ki je izjavil: 'Što ste Slovenci hteli, to sad imate.' Ljudje so bili seveda šokirani, zrevoltirani. Eden je vrgel kamen in zadel vojaka, ki je gledal iz kupole, starejša gospa je v oklepni-ke metala pesek in pljuvala proti njim ... Kljub temu so se obnašali dostojanstveno, bilo je čutiti odločenost, da se ne bomo vdali,« se spominja Otoničar. Kolona je napredovala skozi Pivko in v križišču pri današnji občinski upravi je oklepnik nameril cev proti oddelku milice, a očitno le za zastraševanje. »Gledal sem v cev in čakal, kaj bo. A tank je nato odpe-ljal naprej.«

15 tankov, v Bukovju so jih našli 17. »Za to gre zas-luga domačinu Stanislavu Požarju, ki je bil zaposlen v vojašnici, in je v rezervoarje za gorivo stresel sladkor, za-radi česar so se vozila na poti ustavljala in so imela težave z zaganjanjem.« To jih sicer ni zaustavilo, jih je pa upo-časnilo in verjetno vojakom z-bilo nekaj morale.

Na Pivškem sta tisti dan prevladovala pretresenost in ogorčenje nad 'ljudsko' armado, a to ni zadušilo navdušenja in veselja nad osamosvojitvijo. Pod večer so se ljudje zbrali na lokal-nih proslavah, med drugim so v Košani postavili mlaj in izobesili slovensko zastavo.

Ponoči je delavec Elek-tra Primorske vojašnici odklopili električno ener-gijo, a ne za dolgo, saj se je vojska takoj odzvala. Kmalu po polnoči so s tankoma in terenskih vozilom prišli na RTP Kal. »Vojaki so z naboji

Kakšni dve uri se je vleklo vse skupaj. Med tem časom je lahko iz bližnje gostilne dvakrat poklical v vojašnico. »Prvič sem šel sam in mi je lastnica pre-dlagala, naj kar pobegnem, a sem povedal, da sem pri-šel rešiti situacijo. Ko sem telefoniral drugič, pa je šel z mano Mešanović, ki mi

Pred tremi desetletji so se uresničile sanje generacij in slovenski narod je dobil svojo državo. To je res izjemno. Skromno menim, da smo nad tem dejstvom lahko navdušeni. Slovenci smo v razburkanem mednarodnem okolju v roke dobili neposreden vzvod za kreiranje svoje prihodnosti ter vzvod za sokreiranje Evrope. Nimamo odločilne besede, vsekakor pa bistveno večjo kot le pol odstotka, kolikor nas je Slovencev v družini narodov EU. Kot mlad nadobudnež sem pred 30 leti vzneseo spremljal dogajanje, a sem šele kasneje doumel, kakšen zalogaj in podvig slovenskega naroda je bila osamosvojitve. Takratno večletno dogajanje običajno strnemo v preprosto besedo osamosvojitve, brez da bi v resnici pomislili, kaj vse je bilo takrat storjenega. Obledene so časi, da obudimo zgodovinske spomine in res sem vesel, da je v Parku vojaške zgodovine osrednja vsebina prav rojstvo slovenske države. Prav je, da si osvežimo spomin ter se zahvalimo in pohvalimo vse, ki so doprinesli k samostojni državi, predvsem pa se je treba zavedati, da smo kot slovenski narod izkoristili zgodovinski trenutek ter z vztrajno, odločno in samozavestno držo naredili izjemen zgodovinski korak. Velikokrat je slišati, da smo marsikaj zavozili, čemur je možno včasih tudi pritrditi. Vendar, na splošno in če odmislimo politične vzgibe, je življenjski standard in nivo osebnih svobodčin neprimerljiv s tistim izpred osamosvojitve. Predvsem pa so zdaj glavni razvojni vzvodi v naših rokah in verjamem, da bomo s fantastično lokacijo Slovenije v osrčju Evrope, odličnimi kompetencami, srčnostjo, medsebojnim spoštovanjem in nekoliko več politične korektnosti dosegli še zelo veliko. Vsekakor, spoštovane bralke in bralci oziroma državljanke in državljani, iskrene čestitke ob dnevu državnosti in 30-letnici osamosvojitve. Imamo razlog za praznovanje, optimizem, veselje in ponos.

Robert Smrdelj, župan Občine Pivka

»Milica je v začetku odigrala zelo pomembno vlogo«

TO sprva ni bila dobro organizirana, saj je leta 1990 prišlo do njene reorganizacije in je bil štab praktično ukinjen – Danilo Korče:
»Sumili smo, da se obeta vojaški spopad, da bo tako resno, pa nismo pričakovali«

Podpolkovnik Danilo Korče je v Teritorialni obrambi začel delati leta 1979, leta 1990, ko so bile prve demokratične volitve, pa so ga prosili, naj prevzame dolžnost sekretarja postojnskega Sekretariata za obrambo. Septembra 1990 je prevzel tudi funkcijo organizatorja Manevrske strukture narodne zaščite, bil pa je tudi član koordinacijske podskupine za Južnoprimorsko pokrajino, ki je delovala v Postojni in od konca junija v Kopru.

Kako ste gledali na težnje slovenskega naroda po osamosvojitvi?

Le kateri narod si še danes ne želi svoje samostojne države in tudi moje osebno videnje je tako. Poglejte samo, kaj se dogaja po svetu. Na to, kar smo dosegli z osamosvojitveno vojno, sem izredno ponosen in menim, da bodo naši otroci in naslednje generacije ponosni na to, kar smo si izborili leta 1991.

Ste si kot vojak zamišljali, kako bi potekale operacije proti jugoslovanski armadi?

Vojaški rok sem služil v Šoli za rezervne pehotne oficirje v Bileči v letih 1977 in 1978. Šola je bila mednarodno priznana, saj so jo nekateri najvišji častniki iz zahodnih držav primerjali z ameriškim West Pointom. Kmalu po končanem služenju sem prejel čin podporočnika. Nikoli si nisem mislil, da se bom boril proti vojski, v kateri sem služil in ki sem ji svečano zaprisegel. Kdo bi takrat sploh pomislil, da se bom moral čez dobrih dvanajst let boriti ravno proti jugoslovanski armadi, ki me je usposobila za bojevanje proti drugim sovražnikom.

Kako ste se pripravljali na osamosvojitveno vojno?

Priprave oziroma sumi na osamosvojitve so bili že leta 1989 in 1990. Najpomembnejši pokazatelj, da se ta dan bliža, je bil 15. maj 1990, ko je Teritorialna obramba povsod po Sloveniji dobila ukaz o predaji orožja, ki so ga hranili zunaj objektov JLA, v skladišča, ki pa so bila v večini primerov v objektih JLA. To je bilo zelo sumljivo s strani JLA in nekdanje države, kar se je izkazalo tudi v sporih med Slovenijo in vodstvom v Beogradu. Istega leta je bila ustanovljena Manevrska struktura narodne zaščite. Drugi

pomembni pokazatelj pa je bil, ko je JLA zasedla republiški štab v Ljubljani. To je kazalo na pritisk, da bo prišlo do konfliktov. Volitve 23. decembra in objava uradnih rezultatov plebiscita 26. decembra ter številni pritiski, ki so se nadaljevali v leto 1991, so kazali na to, da bo prišlo do oboroženih konfliktov z JLA.

Kdaj ste spoznali, da se je začela vojna?

To je bilo nakazano že v letu 1990. Sumili smo, da se nam obeta vojaški spopad, da bo tako resno, pa nismo pričakovali. Prepričani smo bili, da se bodo predstavniki državnih oblasti vendarle dogovorili o mirni rešitvi in dovolili, da se bo Slovenija lahko po tedanji ustavi SFRJ s samoodločbo mirno ločila od tedaj skupne države.

Na Primorskem govorimo o 26. juniju 1991 kot o dnevu prej, saj ta datum ni uradno priznan kot prvi dan vojne za Slovenijo.

Dejansko pa so takrat tanki že zapustili vojašnici v Pivki in Ilirski Bistrici ter se prebili do mejnih prehodov z Italijo. Kaj se je z vojaškega vidika takrat dogajalo?

JLA je želela Slovenijo zapreti pred zahodom. Italijani so takrat poslali veliko vojske na mejne prehode. Enote iz vojašnic v Pivki, Postojni in Ilirski Bistrici so na dan proslave ob osamosvojitvi prišle na mejne prehode z Italijo. Cilj je bil zavzeti vse prehode in obvarovati mejo pred NATO. V Pivki so od jutra opazovali povečane aktivnosti. Ob 11.10 so tanki krenili proti Prestranku ter nato prišli na mejni prehod v Rožni Dolini. Močna kolona je prodirala mimo Rakitnika in prek Nanosa v vipavsko dolino. Tanki iz Ilirske Bistrice so se prebili mimo Kozine in okupirali mejna prehoda Škofije in Krvavi Potok.

Kateri objekti so bili strateško varovani v Južnoprimorski pokrajini?

Morali smo zavarovati občinske organe, stavbe, skladišča Petrola, pošto, elektro, vodovodni sistem, železnico in prehranske objekte, ki so imeli poseben pomen za obrambo. Vse pomembne objekte za življenje in varnost ljudi se je varovalo; nekatere tudi do odhoda zadnjega vojaka iz Slovenije. Sedeže krajevnih skupnosti, kjer se je izvajala mobilizacija enot in je potekalo obveščanje o aktivnostih JLA, so varovali pripadniki narodne zaščite.

Oddajniki so v domove Slovencev prek radijskih in televizijskih ekranov prinašali resnične in verodostojne informacije o dogajanju v Sloveniji, zato so postali logične tarče za napad. 28. junija je JLA napadla oddajnike na Kumu, Boču in Krvavcu. Je bil napad na Nanos pričakovan?

Napada na Nanos nismo pričakovali. Njegov namen je bil onemogočenje obveščanja javnosti in Slovencev o aktualnem dogajanju. Iz letal so metali letake z napisom Slovenci, predajte se, objavljali so reklame po časopisih. Logično je, da so bombardirali oziroma napadali oddajnike, saj so hoteli prekiniti verodostojno poročanje. Želeli so, da bi bili čim manj informirani o vsem dogajanju. Manjši oddajniki so ostali, veliki pa so bili tarče. Nanos je oddajnik za celo Primorsko, izvidniška letala so krožila okoli njega in odločili so se, da ga onemogočijo. Oddajnika jim ni uspelo v celoti uničiti, saj so ga nato naši uspeli usposobiti za osnovno delovanje.

V vojni so pomembno vlogo odigrali tudi civilisti in organi, ki so zbirali informacije o premikih enot.

Na pomembnih točkah oziroma vzpetinah so bile v vseh krajevnih skupnostih vizualne opazovalnice z radijskimi postajami in posamezniki, ki so dežurali po cele dneve. Bili so izpostavljeni in so morali biti zelo pazljivi in dobro skriti, da jih niso odkrili. Po občinah so imeli obveščevalci radijske postaje, da so poročali o gibanju, aktivnostih in namerah JLA ter o njihovi sestavi. Ti podatki so bili ključnega pomena za nadaljnjo pripravo morebitnih aktivnosti TO.

Na našem območju smo imeli civilno smrtno žrtev. Stanislav Požar iz Stare Sušice je onesposobil veliko tankov JLA, a so ga ubili, preden je uradno stopil na stran TO.

Bil je rezervni pripadnik milice in edina žrtev osamosvojitvene vojne. 2. julija bi moral prestopiti k TO, a je bil ubit. Kot mehanik je onesposobil veliko tankov za bojno delovanje. Kot kaže, so ga sumili in tisti dan ga je starešina JLA namenoma ustrelil. Ponosni smo na njegov doprinos in vojašnica v Pivki nosi njegovo ime.

Danilo Korče

Kako bi ocenili učinkovitost teritorialne obrambe in milice?

Razmerje sil naši proti JLA je bilo ena proti pet, tako v oborožitvi kot pripadnikih. Milica je v začetku odigrala zelo pomembno vlogo, večjo kot TO, saj je varovala, kontrolirala, sodelovala pri blokadah in se pogajala. TO sprva še ni bila tako organizirana, saj je leta 1990 je prišlo do reorganizacije in je bil štab praktično ukinjen. Mobilizacija je torej še potekala. Smo pa izredno dobro sodelovali.

Kaj je botrovalo hitremu zaključku vojne?

Prepričani so bili, da nimamo moči, da bi se jim uprli. V začetku nismo imeli orožja, a smo se oborožili, pridobili smo protitankovsko orožje ... Vse se je posodilo TO. V JLA so bili konflikti med vodilnimi, tudi bratstva in edinstva ni bilo več. Njihovim vojakom je oslabela morala, saj niso vedeli, kam gredo; namensko so bili zavedeni. Mi pa smo poznali vsako cesto, gozdček in koč, zato smo jih lahko presenetili kadar in kjer koli. Svoje ljudi smo začeli usposabljalati na Pekrah in Igu. Prvič smo uvedli lastno nabornišтво, kar jih je razjezilo. Vojaki so jim bežali iz vojašnic in mi smo jim pomagali pri vrnitvi domov. Veliko groženj smo prejeli od JLA, od bombardiranja pošte do uničenja Petro-la.

Z Brionsko deklaracijo je bilo 7. julija 1991 sklenjeno premirje. Kakšni so bili vaši občutki?

Podpisan je bil sporazum o nenapadanju in vse se je reševalo po mirni poti. Vsi smo želeli, da vojska čimprej zapusti Slovenijo. Avgusta je bilo še vedno napeto, vendar kljub temu nekako tiho in mirno. Kot da bi se na nekaj čakalo. Veseli smo bili, ko so končno le šli, saj smo šele takrat postali suvereni. Dokler zadnji vojak ne odide, nisi suveren.

Kakšen je vaš pogled na osamosvojitveno vojno trideset let pozneje?

Lepo, da se je končalo, kot se je, da smo dosegli svojo samostojnost in suverenost. Ob tridesetletnici samostojne Slovenije iskrene čestitke vsem, ki so kakorkoli prispevali k temu velikemu dejanju. • Tjaša Kaluža

Domovina je ena

V prihodnjih dneh obeležujemo največji praznik naše države, rojstvo samostojne, neodvisne in mednarodno priznane Republike Slovenije. Te besede ponavljamo vsako leto, zdijo se izpete, a vendar so temelj države. Kar je bilo priborjeno takrat, ostaja še danes v naši zavesti in tega ne more nihče izbrisati, če bi še tako rad.

Pred 30 leti je Slovenija po spletu zgodovinskih okoliščin postala samostojna država.

Pot do nje je bila dolga več stoletij, generacije so se rojevale in umirale, ne da bi okusile, kako je imeti svojo državo. Ampak nobena stvar ne nastane čez noč. Vsaka ideja mora dozoreti na tak ali drugačen način.

Slovenci smo preživeli zato, ker smo bili pripravljeni na boj za svoj narod, za svoje ideale. Boj za samostojno Slovenijo ni bil boj za kakršno koli Slovenijo, ampak za Slovenijo kot demokratično državo, za Slovenijo kot odprto družbo. Naša himna je miroljubna, prežeta z upanjem in svobodo in tak je naš narod.

Prepričan sem, da se vsi zelo dobro spominjamo, kako silno sta bila naše navdušenje in ponos tistega junjskega večera leta 1991, ko je bila sredi Ljubljane razglašena naša odločitev, da bomo hodili po svoji poti. V svojo državo smo takrat položili vsa svoja upanja in pričakovanja, svoj pogum, samospoštovanje in ponos. Vsakdo je stal pred svojo lastno odločitvijo, soočen s svojo lastno vestjo. Na plebiscitu in v vojni, v kateri smo bili prisiljeni braniti svojo odločitev.

Leta 1991 smo storili, kar mora storiti vsak narod – a kar mu je v zgodovini praviloma dano storiti samo enkrat. Zato ni smelo biti ne napake ne zmote. Ponosni smo bili in smo še, da smo to dejanje opravili uspešno, dostojanstveno in častno.

Imeti svojo državo je nekaj, kar ni dano vsakemu narodu kar tako. Je nekaj, za kar se mnogi po svetu še danes trudijo. »Domovina je ena, nam vsem dodeljena ...« je zapisal Oton Župančič. Zato jo varujemo in bodimo ponosni nanjo. Čestitke vsem skupaj ob dnevu državnosti, tebi, Slovenija, pa vse dobro za tvoj praznik!

Igor Marentič, župan Občine Postojna

Zadnja bitka osamosvojitvene vojne za Slovenijo

Logaških teritorialcev vojno stanje ni ujelo nepripravljenih – Bitka na Cesarskem vrhu je 'zamolčana bitka', saj so tanki JLA napadli v času premirja

Logatec je imel v večstoletni zgodovino pomembno strateško vlogo, prehod z vrhniškega klanca na Logaško polje pa je bil že v času pozne antike zavarovan z utrdami, ki so sovražnikom preprečevale prodiranje v notranjost rimskega cesarstva. Ista lokacija je bila pred 30 leti, odločilnega 2. julija 1991, prizorišče bitke na Cesarskem vrhu, kjer so enote Teritorialne obrambe Logatec uspešno zaustavile oklepni bataljon iz sestave 1. okbr JLA. Šlo je za najmočnejšo oklepno enoto v Sloveniji, bitka pa je po mnenju Mira Pogačnika, takrat poveljujočega TO Logatec, v precejšnji meri pripomogla k hitrejši vzpostavitvi premirja v Sloveniji.

Pred vojno je bil eden od prelomnih dogodkov, ki so formirali TO, zahteva po premestitvi orožja teritorialne obrambe, ki ni bilo hranjeno v objektih JLA, v vojašnice slabo leto pred začetkom vojne. V Logatcu so se temu uspešno izognili oziroma so vojski ponovno odvzeli orožje, ki so ga pred tem oddali. Tudi zaradi tega so bile njihove bojne akcije med osamosvojitveno vojno uspešne. Kot lahko preberemo v knjigi Mira Pogačnika Teritorialna obramba Logatec v vojni za Slovenijo 1991, sta s skladiščnikom Zvone Mačkom večkrat odšla na obisk v vojašnico. »Medtem ko sem jaz s poveljnikom vojašnice ob kavi 'modroval' o nastali situaciji, je Zvone sam naskrivaj naložil večino orožja in streliva, ki smo ga potem prepeljali v tajna skladišča.« Ta so bila razpršena po celotni občini in deloma tudi zunaj občinskih meja.

Ustvarilo se je zaupanje

V tistem obdobju so se zaposleni v občinskem štabu Teritorialne obrambe Logatec (OŠTO) začeli samoiniciativno sestajati, med njimi je prišlo do velikega zaupanja. Predvsem v času

priloge, pa tudi med vojno, so težiščne naloge prevzeli pripadniki stalne sestave in zaposleni v TO občine Logatec, poveljnik Miro Pogačnik ter Peter Logar in Zvone Maček kot odgovorna za operativne in logistične zadeve. »Rezervni častniki in podčastniki so pozneje prevzeli levji delež vodenja in poveljevanja. Ob tej priliki moram poudariti, da so bili to ljudje, ki so se prej leta in leta usposabljali na vojaških vajah, med seboj smo se dobro poznali in si zaupali. Enako je veljalo za pripadnike enot TO in vojaške kollektive, kar je bilo med vojno odločilnega pomena,« je poudaril Pogačnik. Vzpostavljeno je bilo tudi zaupanje z lokalno skupnostjo in takratnim županom Antonom Antičevičem, ki je z OŠTO Logatec dobro sodeloval in mu vedno prisluhnil. »Skupščina občine Logatec s predsednikom Antonom Antičevičem nam je v času vojne pomagala s tehnično-materialnimi sredstvi, ki jih je zagotovila od takratnega podjetja Gradnik. Šlo je za gradbene stroje, ki smo jih uporabili za barikado na Cesarskem vrhu. S hrano smo se oskrbovali sami.«

Zadišalo je po slovenski vojski

Začele so se 'uradne' legalne priprave na spopad z JLA. Pričela so se usposabljanja za intervencije, prva enota, zaščitni vod, je z dežurstvom začela decembra 1990 z oboroženimi intervencijskimi enotami v planinskem domu pri Cajnarju v Novem Svetu, sledile so mu druge enote, z aktivnostmi pa so nadaljevali vse do junija 1991. »TO se je takrat prvič postavila v stanje bojne pripravljenosti. Po slovenski vojski torej ni zadišalo šele po postroju brigade Moris v Kočevski reki, kot je dejal takratni predsednik vlade Lojze Peterle,« je prepričan Pogačnik, ki je spomnil, da smo pred kratkim proslavljali 30. obletnico ustanovitve učnih centrov za nabornike na Igu in v Pekrah, pri čemer ni nihče omenil, da so nabornike na usposabljanju v Učnem centru Ig od 27. maja 1990 do začetka vojne varovale prav enote TO Logatec.

'Zamolčana bitka'

Za pripadnike TO Logatec je bila največjega pomena tretja bojna akcija, bitka na Cesarskem vrhu, ki je bila 2.

FOTO: ARHIV OZVVS LOGATEC

Za pripadnike TO Logatec je bila največjega pomena tretja bojna akcija, bitka na Cesarskem vrhu, ki je bila 2. julija.

julija. Poveljstvo 1. oklepne brigade JLA na Vrhniki je izdalo povelje za premik 2. oklepne bataljona na širše območje Logatca, z razporedom od Kalca do Pustega polja. Na cesti Vrhnika-Logatec, v rajonu Cesarskega vrha, so imele logaške enote postavljeno zasado in cestno barikado. Šlo je za Gradnikove gradbene stroje, ki jih je ob prihodu tankovske kolone začel obstreljevati čelni tank, da so se vnela. »Nato se je tank pogнал v gorečo barikado ter poizkusil odriniti vozila. Ob poizkusu preboja so se vozila zagostila, tank je ob tem povozil postavljeno protitankovsko mino, si poškodoval gosenice in obstal, pri čemer so na njem zagoreli gumijasti deli,« dogajanje opisuje Pogačnik. »Enote TO so iz zasede začele obstreljevati tankovsko kolo, iz tankov pa so obstreljevali naše položaje. Bojišče sta preleteli dve letali JLA, naše enote so se začasno umaknile na rezervne položaje.« Do večera so formirali posebno protiolepno bojno skupino, ki je ponovno napadla blokiran oklepni bataljon z 20 tanki M84 in 8 oklepnimi transporterji s pripadajočimi posadkami, skupaj okoli 170 vojakov. Na strani TO je bilo okoli 50 ljudi, med njimi sta bila dva ranjena. Nasprotnik je nato dobil dovoljenje, da se lahko vrne v vojašnico na Vrhniko; na njihovi strani ni bilo podatkov o ranjenih, mrtvih pa ni bilo na nobeni strani.

Bitka na Cesarskem vrhu je pogosto označena kot za-

molčana bitka, o kateri se ni poročalo, nočni napad je bil namreč izveden že v času premirja. »V času osamosvojitvene vojne je večkrat prihajalo do nepravilnih prenosov ukazov in obvestil, saj so se ti prenašali po okrajnih vezah od republiškega štaba TO prek pokrajinskih in območnih poveljstev do enot na terenu,« pojasnjuje Pogačnik. Na prizorišču je bil takrat novinar RTV Slovenija Iztok Aberšek, ki je po zaključku bitke ves vznemirjen oddrvel v Ljubljano, da bi poročal o dramatični zgodbi. Doživel je mrzel tuš, saj je moral material zadržati zase, ker se je premirje uradno začelo že ob 19. uri.

Bi bil Logatec lahko priča zračnemu napadu?

Po mnenju Pogačnika Logatca z zaledjem enota JLA, ki je bila stacionirana nad Blekovo vasjo, ni neposredno ogrožala. Le v primeru večjega pritiska naših enot na divizion lahke protiletalske obrambe v Logatcu bi lahko razmere eskalirale do te mere, da bi JLA za obrambo te enote aktivirala aviacijo. Na Logatec bi torej lahko padale rakete. »Neposredno grožnjo bi predstavljala tudi situacija, v kateri bi na Cesarskem vrhu zaustavljen oklepni bataljon uspel prebiti našo blokado in zavzeti položaje okoli naselja Logatec, od Kalca, Gornjega Logatca do konca Pustega polja, naše enote pa bi izvajale napadalne aktivnosti. V tem primeru bi enota JLA izvajala topniško in mitralješko

obstreljevanje naših položajev.«

Šolski sistem je zatajil

Miro Pogačnik je bil na logaški proslavi ob 30. obletnici razglasitve in obrambe samostojne Republike Slovenije nominiran za častnega občana, kar je sprejel s ponosom. »Res je, da sem bil nosilec priprav in organizator v tistem času, vendar se je to zgodilo predvsem zaradi moje takratne funkcije. Nominacijo razumem predvsem kot priznanje vsem vojnim veteranom osamosvojitvene vojne za Slovenijo, ki so aktivno sodelovali in se izpostavili v pripravah še pred začetkom vojne, sodelovali pri vzpostavitvi tajnih skladišč in zanje odstopili svoje domove ter sodelovali v bojnih aktivnostih.« Meni, da takratna generacija še kar dobro pozna okoliščine in dogajanja tistega časa, razočaran pa je nad šolskim sistemom, ki temu zgodovinsko pomembnem dogajanju ne namenja niti malo časa. Pri predmetu zgodovine ne bi po njegovem mnenju morali obravnavati tudi to obdobje, videti pa je, kot da so edino veteranske organizacije tiste, ki skrbijo, da dogajanje tistega časa ne gre v popolno pozabo. »Območno veteransko združenje Logatec za učence 9. razredov osnovnih šol vsako leto organizira ogled naše spominske zbirke, spominskega parka ter predstavitev udeležencev vojne za Slovenijo.«

• Saša Musec Čuk

AVTOR: ŠPELA BRENCIČ ŠEMROV

SREČANJE NA VRTU HOTELA KRPAN, 26. 6. 1991

O strahu in pogumu

Da se je vojna na našem območju končala z razmeroma majhnimi izgubami gre zahvala mnogim, ki so pokazali pripravljenost, požrtvovalnost in rabsodnost pri zagotavljanju najboljših pogojev za doseg cilja, samostojne Slovenije

V vsaki vojni si nasproti stojita dve sovražni sili, sestavljeni iz vojakov. Kakšne pa so bile dejanska usposobljenost in moralna odgovornost ter zavzetost vojakov JLA in pripadnikov TO in milice? »Treba je poudariti, da so pripadniki JLA imeli velike težave sami s seboj, saj je večnacionalna struktura vojske praktično razpadla, vojaki na služenju vojaškega roka pa so želeli čim prej zapustiti vojašnice in se vrniti domov,« pravi Janko Rutar, ki je v času vojne vodil občinski štab TO v Ilirski Bistrici.

Pri tem so jim pomagali tako z oblačili in hrano posamezniki in člani humanitarnih organizacij. »Ne smemo pozabiti, da je šlo za mlade, dvajsetletne fante, ki so se takrat prvič soočili z vojnimi razmerami, ki pa v Sloveniji še zdaleč niso eskalirale v taki meri, kot pozneje v Srbiji, Bosni in Hercegovini ter na Hrvaškem. Treba je poudariti, da enote JLA na svoji misiji niso poskrbele za logistično podporo delovanja svojim enotam na mejnih prehodih in so bile vse te posadke prepuščene same sebi, užete v svoji tehniki, daleč od matičnih enot.«

Radovan Lukman, ki je bil član regijske koordinacijske skupine in poveljujoči posebni enoti milice za Notranjsko, pa pravi, da smo

jo v Sloveniji relativno dobro odnesli tudi zato, ker je bil tak dogovor med predsedniki Miloševićem, Tuđmanom in Izetbegovićem ter vojaškim vrhom. »Pa tudi države srednje Evrope so potrebovale 'tamponsko cono', da bi se izognile vojaškim spopadom na svojih mejah.« Ob večjih oboroženih vojaških aktivnostih teritorialcev in milice pa bi JLA Sloveniji lahko povzročila neprimerno večje izgube in materialno škodo, saj je bila v tistem času ena najmočnejših vojska. »V Postojni, Pivki in Ilirski Bistrici je bila koncentracija civilistov v vojašnicah velika, mešanih zakonov je bilo veliko,« še pravi Lukman. Znan je primer, ko je poveljnik postojnske vojašnice zagrozil, da bo streljal na mesto.

Grožnja je imela trhle temelje, saj bi v tem primeru streljal po častniških družinah, ki se niso vse umaknile v vojašnico.

Jože Šantelj, načelnik štaba TO v Postojni razmišlja, kdaj je vpoklicanim v TO, rezervnim miličnikom in ostalim postalo jasno, da gre zares. »Vojaške vaje so bile tedaj namenjene vzdrževanju stanja pripravljenosti v različnih izrednih razmerah. Kljub večmesečnim pripravam na morebitni vojaški spopad pa so to še vedno bili teoretični primeri, z vaj so se pripadniki vračali v običajno domače okolje, kjer ni bilo nevarnosti. Potem pa se je zgodil prelomni dan in vpoklicani so dobili pravo orožje, naboje in možnost, da se srečajo iz oči v oči z nekom, ki bo imel podobno

FOTO: OSEBNI ARHIV

Potem ko so v Podgradu morali odstraniti barikado, saj je poveljujoči tankovski koloni grozil s streljanjem, so miličniki odšli na oddelek milice v Ilirski Bistrici, kjer so izobesili slovensko zastavo. Na fotografiji je Tomislav Kosančič, takrat miličnik v Podgradu, z zastavo, ki so jo razvili.

povelje kot sami: 'Brani se ali napadi.' In naenkrat je vojna postala zelo verjetna. Pogum, občutek obrambe domovine in moralna zaveza sodelovanja s tovariši v skupnem boju so krasili te posameznike.«

Da se je vojna na našem

območju končala z razmeroma majhnimi izgubami in z ne preveliko materialno škodo, gre velika zahvala vsem pripadnikom TO, milice, podjetij, občinskim vodstvom in organom, vodstvom krajevnih skupnos-

ti in vsem občanom, ki so pokazali veliko mero pripravljenosti, požrtvovalnosti in rabsodnosti pri zagotavljanju najboljših pogojev za doseg cilja, samostojne Slovenije.

• Jelka Lekše

Kako sem kot desetletnica doživljala osamosvojitve Slovenije

Četrtošolci Osnovne šole Dragotina Ketteja v Ilirski Bistrici smo se 1991. ob koncu šolskega leta odpravili v šolo v naravi v Puntizelo pri Puli. Zelo smo se veselili morja. Zjutraj smo tekli, dopoldan pa se učili plavalnih veščin. Po kosilu je bil čas za počitek, nato pa je bil čas za učenje in druženje. Spomnim se, da smo pisali kartoline s pozdravi z morja in se naučili pesem Otroci morja. Učitelji in spremljevalci nam niso z ničemer izdali, da bi se dogajalo kaj nevarnega. Čisto običajna šola v naravi z neobičajnim zaključkom.

Nekega dne pa so po sošolko prišli starši, ki so povedali, da po našem mestu vozijo tanki, ki so iz naših cest naredili 'njive'. Nas otrok to ni posebej skrbelo, le žal nam je bilo, da moramo domov. Ob vrnitvi se je avtobus ustavil pred koseškim mostom. Vzeli smo prtljago in se z nahrbtniki in potovalkami v rokah peš odpravili čezenj. Spomnim se vojakov JLA, ki so nas mirno opazovali, in barikad iz cistern podjetja Transport. V Ilirski Bistrici so nas pričakali zaskrbljeni starši. Usedli smo se v avte in se odpeljali domov. Spominjam se, da so nam povedali, da smo bili glavne zvezde televizije, saj so o naš prihod domov napovedovali v osrednjih medijih.

Moj spomin na vojno? Ko smo gledali televizijo, je program prekinil voditelj Tomaž Terček z obvestilom, da se pripravlja zračni napad in naj se umaknemo v

zaklonišča. Nekaj trenutkov za tem je začela tuliti sirena za splošno nevarnost. Spraševali smo se, kam se skriti. V klet? Če bo hiša bombardirana, se bo zrušila in bomo ostali ujeti pod ruševinami. Odšli smo ven na dvorišče in opazovali prelete letal. Hvala bogu je ostalo le pri tem. Starši so redno spremljali poročila in tiskovne konference z Jelkom Kacinom. Spomnim se, da so bili vsi zelo veseli, ko je bilo vsega konec.

Kot otrok se nisem zavedala resnosti situacije, a zdaj po tridesetih letih sem vesela, da se je končalo tako hitro, kot se je. Kot državljani Slovenije smo lahko srečni, da smo imeli nizko število žrtev in malo materialne škode v primerjavi z Hrvaško in Bosno in Hercegovino, kjer se je vojna razplamtela do neslutnih razsežnosti in terjala veliko smrtnih žrtev med vojaki in civilisti.

• Tjaša Kaluža, Ilirska Bistrica

Maja in junija 1991 je Slovenija sprejemala sveženj bančne zakonodaje, zakone o državljanstvu, potnih listinah, varovanju meje, zunanjih zadevah ... »Vlada je pripravila zasnovo osamosvojitvenega projekta, razdružitve pa naj bi potekala sporazumno. Sprejet je bil tudi ustavni zakon o ljudski obrambi, ki je v celoti prenesel pristojnosti zveznih organov na republiške. Nerešena pa so ostajala vprašanja glede meje s Hrvaško, delitve skupnega jugoslovanskega imetja in novega slovenskega denarja,« piše na portalu Zbrali smo pogum.

30 LET MOLJUBJA

VSE NAJBOLJŠE,
SLOVENIJA!

POHOD NA SNEŽNIK

Vabljeni, da se **27. junija 2021** pridružite Mladi Sloveniji in usem, ki želimo praznovati 30. obletnico slovenske samostojnosti, na vzponu na Snežnik.

Start ob 8.30 iz Gašperjevega hriba (Loška Dolina) Za okrepčilo bo poskrbljeno ob povratku (po 13. uri) pri gradu Snežnik.

Udeležence bodo pozdravili tudi minister Jernej Vrtovec in poslanca NSi Iva Dimić in Andrej Černigoj.

* V primeru slabega vremena pohod in druženje odpadeta.

OO NSi Logatec, Cerknica, Bloke, Loška dolina, Postojna, Pivka in Ilirska Bistrica.

N.Si

V Podskrajniku je bilo veliko eksploziva in orožja

Cerknico in Rakek je ogrožal eksploziv, skladiščen v vojašnici v Podskrajniku, katere poveljnik je bil zelo 'zagrizen'

FOTO: DAMIJANA ŠKR LJ

Čeprav na območju občin Bloke, Cerknica in Loška dolina med vojno ni bilo nobene spopada, so se vsi na slovenski strani zavedali resnosti situacije, pravi Beno Škerlj, ki je bil takrat pomočnik za operativne učne zadeve na občinskem štabu TO v Cerknici. Spominja se, da so ob obkoljevanju Podskrajnika, kjer je bila vojašnica JLA, vsi vedeli, da bodo potegnili ta kratko, če bo počilo, »saj bi šla v zrak polovica Rakeka«. V vojašnici je bilo namreč skladišče orožja in razstreliva.

V prvih dneh so bili teritorialci ves čas pripravljeni, da se odzovejo na prihod tankov z Vrhniko ali Pivke, spremljali so, ali helikopterji prepeljujejo diverzante, nadzorovali prelete helikopterjev na Blokah, ki so v primeru poletov proti Sv. Vidu predstavljali nevarnost za prebežnike. Ena težjih akcij je bila nedvomno priprava na predajo vojašnice v Podskrajniku, kjer je nekaj vojakov sicer prebegnilo, vsi pa ne. »TO je ukrenila vse, da bi jih z odvzemom virov vode, elektrike in hrane pri-

silili k predaji, a so po podpisu Brionskega sporazuma aktivnosti prekinili. Zaradi ogromne količine eksploziva v vojašnici in zagrizenega poveljnika je bilo ogroženo širše poseljeno območje,« pravi Škerlj. Da je bilo zaradi tega poveljnika in posadke kasarne precej napeto, še znajo povedati tudi Zelšani, ki so morali ponoči poslušati strele, ki so odmevali iz vojašnic. Kot pravi Škerlj, je bila psihološka vojna tako naporna, da je v desetih dneh osivel. »Ampak imeli smo veliko srečo, tudi zato,

ker so bili na položajih pametni ljudje, ki niso iskali krvi, ampak mirne rešitve.« Poostreno so nadzirali območje in pregledovali sumljive osebe. Eden od teritorialcev je povedal, da so pri bencinski črpalki na Rakeku ter v križišču v Podskrajniku pregledali vsako vozilo, da ne bi kdo česa pretihotapil v vojašnico.

Splošna klima med teritorialci je bila na zelo visokem nivoju in imeli so veliko podporo domačinov. Škerlj pravi, da so za obrambo dobro poskrbeli ter si v

Beno Škerlj: »Vsi smo vedeli, da bi potegnili ta kratko, če bi počilo.«

Predaja bloške vojašnice je šla kot po maslu

Poveljnik vojašnice v Velikih Blokah, domačin iz Cerknice, je sodeloval s TO in jim predal maloštevilno posadko

Vojašnica na Blokah je bila v času osamosvojitve le še skladišče JLA, iz katerega pa so že umaknili orožje, tako da je bila v času, ko so jo zavzeli teritorialci, tam le straža. »Okoli deset ali 15 vojakov je bilo, ko smo prišli tja,« se spominja Rado Ponikvar, ki je bil vodnik tako imenovanega bloškega voda Teritorialne obrambe. Komandant kasarne v Velikih Blokah je bil pokojni Milan Mele iz Cerknice. »Čeprav je bil oficir, je sodeloval s teritorialno obrambo in je v tajnosti pomagal, da smo prišli v kasarno, razorožil je vojake in pripravil stražarje, da se niso upirali.«

V vodu TO je bilo okoli 27 teritorialcev. »Razdelili smo se na dva dela; en del je odšel domov, drugi pa je bil v kasarni. Menjali smo se na tri dni. V bistvu veliko dela nismo imeli, predvsem smo držali stražo. Streljanja ni bilo, smo pa pomagali natovarjati vojaško opremo iz kasarne na kamion, ko so naši prišli ponjo.« JLA je že pred tem iz vojašnice odpeljala orožje in strelivo. »Ostalo ga je le za osebno oborožitev vojakov, sicer pa je bil v skladiščih večinoma intendantski material.«

Teritorialci so vojašnico zavzeli potihoma, sprva niti zastave niso izobesili. »Nismo želeli na veliko razglasiti, da je v naših rokah,« pravi Ponikvar, ki se spominja, kako so z negotovostjo zrl v nebo, ko je vojašnico preletel helikopter. »Nismo vedeli, ali vedo, da je v naših rokah, ali bo napadel ali pristal. Nekaj orožja smo sicer usmerili proti njemu, a strela ni sprožil nihče.« Helikopter je odletel, a to ni bilo edino srečanje teritorialcev z vojaki. »Ne vem natančno kdaj, ampak enkrat so do vrat prišli dva ali trije obveščevalci JLA, da bi videli, kaj se dogaja, a so se hitro umaknili. Očitno so želeli preveriti, kakšna je situacija, ker niso imeli stika s svojimi iz kasarne. Tudi takrat je bilo nekaj negotovosti, saj nismo vedeli, ali so se sprijaznili s tem, da vojašnica ni več

njihova, ali pa bodo poslali kakšne okrepiteve.«

Pozneje so na Bloke prišli tudi miličniki in prišlo je do nekaj trenj med njimi in poveljnikom Meletom. Kot je ta leta 2007 pojasnil v odgovoru na članek v Notranjsko-kraških novicah, se z njihovim komandirjem nista strinjala glede varovanja vojnih ujetnikov. Ko je bil zvečer doma, pa je pri njem pozvonil komandir cerkniške milice, s katerim sta bila 'dva do zob oborožena miličnika'. »Seveda sem takoj vedel, da nekaj ni v redu.« Odpeljali so ga na Bloke in zahtevali, naj odklene hangarje. »Ker nisem imel ključev, so me vodili od hangarja do hangarja in vlamljali v njih. Seveda je bila v njih le intendantska oprema, ne pa orožje 'skrito med spodnjicami'.« Nato so ga odpeljali na postajo milice, kjer je bil do 2. ure zjutraj, ko ga je komandir moral odpeljati domov.

Vojašnica v Velikih Blokah je nato postala zbirni center za ujetnike, ki so jih zajeli teritorialci in miličniki. Kakšnih sto so jih pripeljali. Kot je povedal Ponikvar, so jim jih pomagali varovati lovci. »Mi smo stražili zunanjo ograjo, lovci pa posamezne objekte. Z ujetniki ni bilo težav, razoroženi so samo čakali, kdaj bodo lahko odšli.«

• Petra Trček

regiji med seboj po potrebi pomagali z resursi. Tako je šel, na primer, jurišni vod iz Cerknice na pomoč na mejo v Jeršane. Operativne skupine je vodil območni štab in so vskočile na druge lokacije po potrebi. Prebežnike so pobirali milica in TO. Zbirni center je bil pri Sv. Vidu v prostorih kmetijske zadruge in lovski koči. Do tja so jih odpeljali po manj znanih poteh. Lokacije centrov so sicer držali v strogi tajnosti, saj so bili prebežniki za JLA dezertjerji in so kot taki prestopili v sovražno vojsko, zaradi česar bi ob zajetju šli pred vojaško sodišče.

Ob začetku vojne se je kot velika slabost pokazalo, da območni štab v času

izrednih razmer še ni bil reorganiziran, saj ni imel poveljnika in načelnika. Nato se je le formiral; po ena operativna skupina je bila v Cerknici, Postojni in Ilirski Bistrici. V kriznem obdobju se je pokazalo, kako pomembna je pripravljenost na izredne razmere. Struktura TO je bila znana: občinski štab je imel jurišna odreda v Cerknici in Starem trgu. Imel je tudi posamezne vode krajevnih skupnosti, in sicer TO Stari trg, TO Cerknica, TO Rakek, TO Brest in TO Nova vas. »Velika prednost je bila, da so se rezervisti že večkrat srečali na orožnih vajah, se med seboj dobro spoznali in si zaupali.«

Teritorialna obramba je imela še pred začetkom vojne redna usposabljanja. Ustanovila se je tudi Manevrska struktura narodne zaščite. Njen vodja za cerkniško občino je bil Tomaž Krek, ki je decembra ali januarja 1991 rezerviste sklical za usposabljanje z orožjem, ki ga je štab Teritorialne obrambe dobil iz strukture vojnih rezerv v Kočevski Reki. Orožje, ki ga rezervisti prej niso poznali, je bilo nemške izdelave, vojni plen in vojna rezerva slovenske vlade, nad katero je bdela milica. Orožje je cerkniška TO prejela v stalno rabo in ga je nato tajno skladiščila pri zaupanja vrednih ljudeh.

• Damijana Škr lj, pet

25. junij je za slovenski narod zgodovinski dan. Na ta dan pred tridesetimi leti je parlament po plebiscitarni odločitvi državljanov razglasil samostojno, neodvisno in suvereno državo Slovenijo. Hrepenenja več generacij Slovencev ki so stoletja želela živeti v svoji državi, so se uresničila. Pričakovanja so bila tisti junjski dan velika, Slovenci smo prekipevali od navdušenja, nad možnostjo samostojnega upravljanja države oziroma, kot je napisal Ivan Cankar: 'Narod si bo pisal sodbo sam ...'

V tistem obdobju sta slovenski narod in slovenska politika nastopala enotno in povezano. Projekt osamosvojitve je bil zanesljivo eden od najpomembnejših odločitev v zgodovini slovenskega naroda, ki smo ga lahko izpeljali le enotni in povezani. Vsaj nekaj te enotnosti bi potrebovali tudi v trenutni situaciji, pa bi za vse bilo zanesljivo še bolje.

Potek dogodkov od osamosvojitve pa do danes je potrdil, da smo se takrat odločili prav. Dokazali smo, da znamo in zmremo voditi državo. Slovenija je kljub nekaterim nerodnostim naredila velik korak v pozitivno smer. Verjamem, da bomo v miru, po poti razvoja korakali tudi v bodoče. Veliki razvojni premiki so se zgodili tudi na lokalnem nivoju. Občine so odigrale svojo vlogo. Slovenska mesta in podeželje so doživela pravi razcvet.

Slovenci smo lahko upravičeno ponosni, da živimo v tako lepi in urejeni državi. Zahvalo za tak napredek pa si zanesljivo zaslužijo številni posamezniki, ki so v okviru svojih možnosti in pristojnosti sodelovali v tem procesu.

Vsem, ki v teh prazničnih dneh prebirate Notranjsko-primorske novice in vsem Bločankam in Bločanom pa čestitam ob državnem prazniku, dnevu državnosti ter vam želim vse dobro.

Župan Občine Bloke Jože Doles

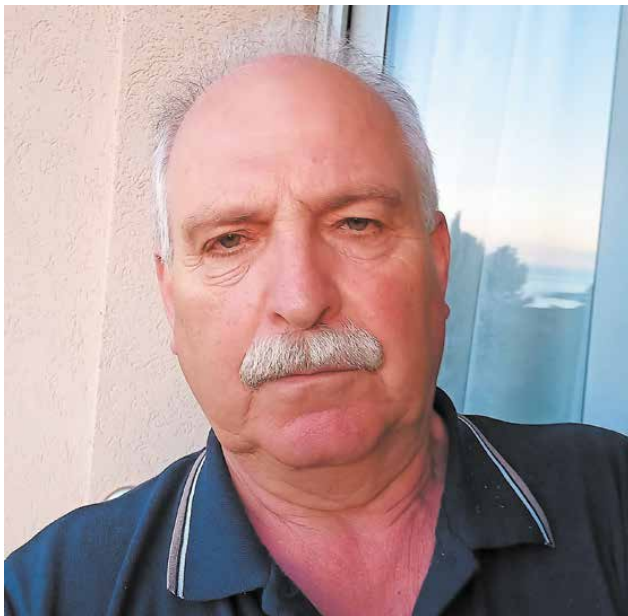
Alojzij Pavlič: »Vojno je lažje začeti kot končati«

Toliko entuziazma, visoke stopnje pričakovanja, enotnega in odgovornega dela ter sodelovanja, kot ga je bilo v tistem času pred 30 leti, ni več doživel

Alojzij Pavlič je bil v času osamosvojitve načelnik Uprave za notranje zadeve v Postojni, ki je pokrivala delo milice in ostalih organov za notranje zadeve v takratnih občinah Cerknica, Postojna in Ilirska Bistrica. Kot pravi, toliko entuziazma, visoke stopnje pričakovanja, enotnega in odgovornega dela ter sodelovanja, kot ga je bilo v tistem času pred 30 leti, še ni doživel, najsi bo v službenem ali v domačem okolju. Vznesejo pove, da so v osamosvojitvenih procesih naloge opravljali z dušo. Danes pogreša ta pristen odnos, zaradi katerega so bili akterji osamosvojitve v ustvarjanju samostojne domovine uspešni in povezani.

FOTO: ARHIV ALOJZIJA PAVLIČA

Leta 1991 je bilo veliko organizacijskih in vsebinskih sprememb pa tudi človeških travm, saj so se začele dolgoletne povezave z JLA, ki je bila z močnimi enotami reškega in ljubljanskega korpusa prisotna v Ilirski Bistrici, Postojni in Pivki, ter drugimi organi, resno spreminjati in zaostrovati. Situacija je s provokacijami in zavajanjem postajala vse bolj napeta. Izjemnega pomena je bilo, da so vse informacije, zaznane v osamosvojitvenem procesu, znali dobro ovrednotiti in poslati na prave naslove, da so lahko reagirale sosednje uprave. Če je bilo treba re-

Alojzij Pavlič je bil v času osamosvojitve načelnik Uprave za notranje zadeve v Postojni.

ševati odmevnejše kaznivo dejanje, so vključili posebno enoto, s čimer so ljudem prikazali način reševanja konfliktov, ki so se s približevanjem dneva D stopnjevali z vse višjo stopnjo neprikritega nezaupanja. S preudarnostjo in odgovornostjo jim je postopke zavarovanja osamosvojitve uspelo izpeljati brez žrtev, na kar je še posebej ponosen.

Pavlič opozarja, da organi za notranje zadeve niti v izrednih razmerah ne predstavljajo oborožene sile, ki bi napadala in se borila, temveč je njihova skrb zagotavljati varnost ljudi in premoženja. Ko so v času premirja opazovalci iz Evropske unije preverjali stanje, je bilo vedno njihovo prvo vprašanje: »Ali milica sodeluje v oboroženih spopadih?« In odgovor je bil, da le, če gre za obrambo. Seveda je bilo nekaj izjem, ko je bilo treba posredovati,

saj je bilo vojake ravno tako strah in so streljali v prazno. Ob tem se spomni vojašnice v Podskrajniku, kjer je bilo po ocenah toliko streliva in orožja, da »če bi šlo to v luft, bi šli v zrak Cerknica z Loškimi in Rakek do železniške postaje«.

Pripravljenost enot in rezervistov so stopnjevali s več usposabljanja. V tistem času so bili organi za notranje zadeve organizirana in močna sila, imeli so svojo rezervo, vojaške enote milice ter skrbeli tudi za druge organe, ki niso imeli stalnega varovanja. Tako so v varovanih prostorih milice omogočili shranjevanje evidence vojaških nabornikov in delovanje pokrajinske koordinacije za južno Primorsko in Notranjsko. Na domiselni način so poskrbeli, da so orožje skladiščili v svojih objektih ter pri zaupanju vrednih ljudi.

Dinamika dogajanj je bila v času vojne pravno-for-

malno pokrita z odločitvami najvišjih organov Republike Slovenije. Po nekaj dneh vojne so slovenskim delegatom omogočili prevoz po varnih poteh na nočno sejo. V desetih dneh vojne so se soočali tudi s prebegi ljudi; okoli 165 so jih preusmerili k Rdečemu križu. Okoli 80 pa jih je izšlo iz spopadov; ti so dobili status vojnega ujetnika in so jih namestili v zbirnem centru v Velikih Blokah.

Pomembno sporočilo

»V vojno se dobesedno potopiš in ob tem lahko na površino priplavajo osebne zamere, osebna maščevanja in podobno,« še pravi Pavlič. Ob tem poudarja, da so veliko skrb vedno posvečali reševanju konfliktov, od vodij pa je bilo odvisno, ali bo prevladovala zdrava pamet ali pa bodo usodo naroda krojili jastrebi.

• Damijana Škrli

Snovali so načrte za postavitve barikad

Na prehod v samostojno Slovenijo so se začeli pripravljali že maja 1990

Ko so se v Sloveniji pričele odvijati spremembe in priprave za samostojno Slovenijo je bil Anton Zigmund iz Loške doline načelnik oddelka za Ljudsko obrambo v Cerknici. Na prehod v samostojno Slovenijo so se začeli pripravljali že maja 1990. Vedeli so, da delajo v ilegali, saj tedanja uradna oblast o novih aktivnostih ni bila obveščena.

Načrtno so manjšali število nabornikov v JLA, leta 1991 pa so že urili prve slovenske vojake. Delali so načrte za primer vojnega stanja, od zagotavljanja virov preskrbe prebivalstva, delovanja civilne zaščite, iskanja lokacij in nastanitve za Teritorialno obrambo in prebežnike iz JLA ... Veliko so sodelovali in se dogovarjali s podjetji, ki so imela v lasti težke gradbene stroje, da bi jih

uporabili pri zapori cest. Za mejni prehod v Babnem Polju so pripravili tetraedre in španske jezdece. Zigmund je bil od začetka zadolžen za te stvari kot član Manevrske strukture narodne zaščite, ki se je takrat ustanavljala, in pomočnik Tomaža Kreaka, ki je takrat vodil TO. V tem obdobju je potekala reorganizacija TO in civilne obrambe. Skupaj z lovci so bili zadolženi za varovanje

objektov in izvirov ter opazovanje in obveščanje.

Zigmund je bil tudi član koordinacijske podskupine za Južnoprimerjsko pokrajino s sedežem v Postojni. Ta je vodila vse operativne zadeve na območju takratnih občin Cerknica, Postojna in Ilirska Bistrica. V njej je bil s predstavnikom policije in TO dežuren 26. in 27. junija, ko so se oklepniki JLA na Primorskem že podali na

ceste. 26. junija dopoldne so od republiške koordinacije dobili sporočilo, naj takoj blokirajo kasarne; sledile so blokade cest. Naslednji dan je bila odobrena uporaba enot TO, kar pomeni uporaba orožja po odločitvi poveljnikov. Zigmund se spominja, da je vodja njihove koordinacijske skupine Anton Žele, ko so čakali kaj bo, zelo pomenljivo rekel: »Fantje, danes smo lahko heroji, ampak ne vem, če se bo čez nekaj let še kdo spomnil tega, kar danes delamo.« In res, še danes je 26. junij znan kot dan prej.

»Sprejemali so trezne odločitve«

Ena od akcij med vojno je bila tudi v Podskrajniku, kjer je bil oddelek 12 vojaških obveznikov, ki so stražili vojaško skladišče, v katerem je bilo veliko nevarnih snovi. Ni se vedelo, kaj natančno

Anton Zigmund

je tam. »Z vojaškega vidika bi bilo nesmiselno napadati nekaj, kar ne služi ničemu. V zvezi s tem skladiščem je bilo kar nekaj napetih trenutkov, ki pa so se s pravimi odločitvami dobro zaključili.« Zigmund je še danes prepričan, da so bile akcije na tem območju dobro izvedene. »Vsi ti ljudje, ki so delali na tem, od župana okoliša do predsednika izvršnega sveta, so sprejemali trezne odločitve.«

Zigmund je danes ustanovni član veteranov vojne za Slovenijo za območje

nekdanjih občin Cerknica, Ilirska Bistrica in Postojna s 1.120 člani. Večina jih je razočaranih nad današnjim časom in nepriznavanjem njihovega statusa, ki nima prave veljave, pravi. Zigmund je mnenja, da danes premalo govorimo o osamosvojitvenem obdobju. »Vsaj enkrat bi se lahko vsaki generaciji predstavilo, kaj se je dogajalo, zakaj smo se uprli. Za domoljubje bi morali narediti več, da ostane med mladimi. Spoštovati svojo državo, ne glede na vse.«

• Borut Kraševce

Slovenija je oblikovala svojo vojsko

Slovenska vlada je kljub poskusom demilitarizacije in odvzemu orožja učinkovito oblikovala slovensko vojsko. Z zakonom o obrambi in zaščiti ter zakonom o vojaški dolžnosti je bila postavljena podlaga za izvedbo služenja vojaškega roka v Teritorialni obrambi Republike Slovenije. V učnih centrih TO na Igu pri Ljubljani in Pekrah pri Mariboru je 15. maja 1991 začela s služenjem prva generacija slovenskih vojakov. V 510. učni center Ljubljana na Igu je prišlo 180, v 710. učni center Maribor na Pekrah pa 120 obveznikov. Fantje so tako prvič v zgodovini slovenskega naroda služili vojaški rok v slovenski vojski. Njihovo pripadnost je simboliziral znak na levem rokavu uniforme, velika rumena številka 1 na temni podlagi, obrobljena z barvami slovenske zastave. Ta izjemen dan v vojaški zgodovini slovenskega naroda danes obeležujemo kot dan Slovenske vojske. Vir: spletna razstava Zbrali smo pogum

Barikada tankov ni ustavila, jih je pa upočasnila

V Podgradu je bilo zelo napeto – Poveljujočega vojski JLA je grabila nervoza, grozil je, da bo streljal, če barikad ne odstranijo

Tomislav Kosančič, v času osamosvojitve miličnik v Podgradu, je bil usodnega 26. junija 1991 v nočni izmeni in ko je končal, se je odpravil k počitku. Že ponoči je kazalo, da se bo nekaj zgodilo, vendar miličniki niso imeli podatkov o obsegu dogajanja, pozorni pa so bili na aktivnosti vojske in Kosa. Sredi dneva sta se s komandirjem odpravila do križišča v Podgradu. Milica je namreč prejela sporočilo, da se približuje vojaška kolona 12 tankov in samohodnih topov.

FOTO: ARHIV DANILA ŠTEMBERGERJA

Vozila nekdanjega podjetja TIB iz Ilirske Bistrice so ovirala prodiranje vojske JLA na več mestih v občini Ilirska Bistrica in celo v Ljubljani. Na fotografiji barikada na mostu pri Zarečju, kjer niso bila le vozila, pač pa so iz Lesonita tja pripeljali tudi hlode.

Ostali promet je bil že zaustavljen, izza poslopja postaje milice in pošte pa so se približevali vojaški z dveh kamionov, ki so zavzeli položaje. Medtem ko je miličnike o gibanju tankovske kolone, ki se je premikala po glavni cesti, obvestil rezervist, pa so se vojaki neopazno približali po bližnjici, na katero jih je usmeril domačin. V križišču se je takrat že nahajala barikada; zaposleni v podjetju TIB Transport so vanj zapeljali tovornjak, ki pa ga je poveljujoči vojski ukazal odstraniti. »V resnici je bilo v tistem trenutku v Podgradu zelo napeto,«

pravi Kosančič. »Poveljujočega polkovnika Panteliča je že grabila nervoza, grozil je, da bo streljal, če barikad ne odstranijo. Krajanje so opazovali dogajanje, komandir milice Karlo Furlan pa jih je miril, saj do incidenta v nobenem primeru ni smelo priti,« se spominja Kosančič, ki je zaradi tega ukazal odstraniti tovornjak, da je kolona vojaških vozil lahko nadaljevala pot proti Kozini. Tam jih je že čakala nova barikada. Podgrajski miličniki so reagirali hitro, po zaključku pa so na oddelku milice v Ilirski Bistrici izobesili slovensko zastavo.

TIB-ova vozila na več barikadah

Takratna bistriška družba TIB transport se je v proces osamosvajanja vključila že leta 1990, ko je JLA zahtevala od Teritorialne obrambe, da preda orožje v njihova skladišča, saj so takrat v prostorih podjetja uredili tajno skladišče orožja, kar priča tudi spominska plošča na pročelju stavbe, na kateri je napis Uporniki z razlogom. »26. junija 1991 je JLA okoli desete ure dopoldne nalagala orožje v vojaška vozila v kasarni v Vrbovem. Ker ni bilo mobitelov, sem odšel v podjetje, da o tem obvestim štab Teritorialne obrambe. Ko

sem prispel, sem opazil precej dima v trnovski tankovski ka-

sarni prek ceste. Tanki so bili že prižgani. O obeh dogodkih sem obvestil štab TO, in sicer načelnika Mitjo Derenčina, ter ga povprašal, ali in kako naj ukrepamo, saj sva o možnosti, da bi prišlo prav do takega dogodka, in o postavljanju ovir na cestah govorila že prej,« razlaga Danilo Štemberger, ki je bil v podjetju takrat vodja sektorja Tovorni promet. Konkretnih navodil takrat ni dobil, zato so morali čakati. Ob 13. uri so nato tanki zapustili vojašnico in odpeljali v smeri Podgrada in v smeri Topolca. »V TIB-u smo takoj organizirali dežurstvo Narodne zaščite, o čemer pričajo tudi arhivski podatki, od takrat dalje pa vse do konca vojne. Dežurali smo 24 ur na dan, in sicer smo iz dveh točk opazovali dogajanje in aktivnosti v kasarni prek ceste in to sporočali na štab Teritorialne obrambe.«

Poleg tega so takoj organizirali tudi dežurstvo šestih do desetih voznikov, ki so bili zadolženi za postavljanje oziroma premike vozil

podjetja na barikade, in sicer na zahtevo in po navodilih Teritorialne obrambe. »Med prisotnimi vozniki, za katere je poleg mene skrbel tudi njihov takratni vodja Janko Vrh, je bilo vsakokrat nekaj lovcev, ki so za vsak slučaj imeli s seboj svoje orožje.« Barikade z njihovimi vozili so postavili na vseh točkah v okolici Ilirske Bistrice pa tudi znotraj mesta po potrebi, njihova vozila so jugoslovanski vojski ovirala prehod v Podgradu, Kozini in na Bivju, eno njihovih vozil je bilo celo na Celovski cesti v Ljubljani. »Na barikadah so bila poleg naših vozil seveda tudi druga, na most pri Zarečju pa so iz Lesonita pripeljali hlode. Ob prebijanju barikad nam je vojska JLA poškodovala šest vozil in tri polprikolice. Poleg tega so nam na Bivju pri Kopru presekali 34 pnevmatik. Skupaj smo takrat škodo ocenili na več kot milijon takratnih dinarjev, ki smo jih seveda krili sami,« je še povedal Štemberger. • Jelka Lekše

30 let pozneje...

Obletnice so čas, ko se ozremo v preteklost in ocenimo naše dosežke. Slovenija jih nima malo. V 30 letih, odkar smo postali samostojni in neodvisni, smo dosegli marsikaj. Najbolj pomembna je zagotovo naša skoraj enotna odločitev na plebiscitu, da si želimo samostojno in neodvisno Slovenijo. Hitro smo vzpostavili osnovne pogoje za razvoj lastne države, mnogi so nas zelo hitro priznali kot državo in že leta 1992 smo bili sprejeti tudi v Organizacijo združenih narodov.

Postavili smo si zelo visoke cilje; nekateri so jih imenovali kar "druga Švica". Zvenelo je lepo in na trenutke celo malce romantično. Na poti proti "drugi Švici" smo sprejeli kar nekaj pomembnih odločitev. Najpomembnejša dosežka sta zagotovo priključitev Evropski uniji in prevzem skupne valute - evra. Verjamemo, da lahko skoraj tako enotno kot na plebiscitu rečemo, da sta bili to pravi odločitvi za razvoj naše države. Povezovanje in odpiranje priložnosti na skupnem trgu je tisto, kar nas je peljalo po poti proti "drugi Švici".

Pa vendar smo 30 let pozneje prišli do spoznanja, da je bila "druga Švica" nekaj, kar si je skoraj vsak predstavljal nekoliko drugače. Zelo malo je tistih, ki bi se danes strinjali, da smo postali "druga Švica" oziroma da smo na pravi poti proti njej. Mogoče smo celo prišli do spoznanja, da nikoli ne bomo "druga Švica".

Imamo samostojno in neodvisno državo, ki jo lahko razvijamo po lastnih željah. Po 30 letih je prišel čas, da ocenimo velike dosežke in prepoznamo napake, ki smo jih naredili. Po 30 letih je prišel tudi čas, ko bi morali odgovornost za nove prave in drzne poteze prevzeti mlajši, s preteklostjo neobremenjeni državljani, ki so sposobni vizionarsko zastaviti dolgoročne cilje Slovenije. Pustimo si biti drzni in napredni. Pozabimo "drugo Švico", pozabimo "drugo republiko". Ostanimo pri prvi Sloveniji in jo naredimo takšno, da bodo naši potomci še bolj ponosni na nas.

Čestitke vsem državljanom in državljanom ob dnevu državnosti!

26. december 1990 je v zgodovino slovenskega naroda zapisan kot en izmed pomembnejših dni v novejši zgodovini, saj smo se Slovenci takrat uradno izrekli, da želimo živeti v lastni državi. Težnja po samostojni državi je tako postala tudi uradna in Slovenija je svojo neodvisnost razglasila 25. junija 1991. V pričakovanju proslave z Zdravljico na Trgu republike in dvigom slovenske zastave pred parlamentom je iz trnovske vojašnice ob 13. URI0 odpeljalo 6 tankov v smeri Ribnica-Divača in ob 13.10 7 tankov v smeri Podgrad-Kozina. Koloni agresorske jugoslovanske armade sta bili namenjeni na italijansko mejo. Slovenska stran je bila pripravljena, saj je imela izdelane načrte blokad vojašnic, ovir na cestah ter odklopov vode, elektrike in zvez. Organizirale so se cestne barikade. Usklajeno delovanje milice, Teritorialne obrambe in lokalnih oblasti se je obrestovalo, saj je bila agresorska vojska osramočena in oslabiljena. Ob posredovanju Evropske skupnosti je bila 7. julija 1991 sprejeta Brionska deklaracija, s katero so bile sovražnosti ustavljene.

Vojna za Slovenijo se je končala hitro in na srečo ni bila primerljiva s spopadi na ostalih območjih bivše Jugoslavije. Uspeh vojaških sil so dopolnjevale pogajalske, politične, diplomatske spretnosti in izkušnje. Slovenska stran je zmagala z minimalnimi žrtvami in minimalno škodo, pohvalno in dostojanstveno pa je bilo tudi ravnanje z vojski JLA. 25. junija 2021 obeležujemo 30. rojstni dan naše države. Borili smo se za samostojno in neodvisno državo, ki bo boljša od bivše; želeli smo državo pravičnosti in jasne ter boljše prihodnosti. Zdaj živimo v državi, na katero smo lahko ponosni. Smo dokaz, da se sanje lahko uresničujejo. Bodimo delovni, srčni, uspešni in enotni še naprej ter si dovolimo sanjati in upati na boljše in lepše čase. Pred nami je pot, ki vodi v svetlo prihodnost. Stopimo skupaj v nov dan!

Srečno, Slovenija!

Emil Rojc, župan Občine Ilirska Bistrica

»Po tihem nas je bilo celo malo strah«

Vojake v Podskrajniku so k predaji pozivali prek zvočnika – »To je bila psihološka vojna, ki je prispevala k predaji,« pravi Hribar

FOTO: BORUT KRAŠEVEC

Peter Hribar, ki je bil v času osamosvajanja predsednik izvršnega sveta občine Cerknica, se spominja, da so bili takrat zelo turbulentni časi, ki jih niso pričakovali. Ko so se začele priprave in osamosvojitvena vojna je kot izvršnik in tudi kot član štaba Teritorialne obrambe čutil veliko odgovornost. »Ker teža dogodkov ni bila na našem območju, smo bili s strani centra v Ljubljani prepuščeni svojim razmišljanjem in odločitvam. Na srečo je bilo tu kar nekaj razumnih ljudi in vsak je čutil odgovornost za svojo odločitev.«

Osnovni cilji, ki so jih zastavili, so bili, da v občini zagotovijo red in mir ter poskrbijo za čim bolj nemoteno oskrbo prebivalstva, da zagotovijo delovanje zdravniške in veterinarske službe in podobne stvari. »Poskrbeti je bilo treba, da ljudje niso imeli občutka, da so prepuščeni sami sebi, predvsem pa, da ne bi šlo kar koli narobe v povezavi z skladiščem orožja v vojašnici v Podskrajniku oziroma na Rakeku.« Hribar je mnenja, da so v zvezi s tem dobro odreagirali. »V nasprotnem primeru bi bila tam lahko nepopisna katastrofa. Računajte, da smo uspeli prepričati celo posadko k predaji. Jaz sem sina nagovoril, da so fantje namestili naš, občinski zvočnik na drog pred kasarno. Vojakom, ki so bili

tam na straži, sem napisal nagovor, naj se predajo in to smo jim potem predvajali 24 ur na dan. To je bila psihološka vojna, ki je prispevala k predaji,« se spominja. V vojašnici sta kljub vsemu ostala še mlad vojak, star 18 ali 19 let, in podporočnik. »Situacija je postala nape-ta, saj sta pripravila veliko oborožitve, nastavljene pa so bile tudi mine. A tudi to se je rešilo. Jaz sam, ki sem bil kot osrednja komunikacija z armado, bi mogoče lahko bil bolj odločen, zavedal pa sem se, da moramo narediti vse, da ne bo nepotrebnih žrtev pri njih ali pri nas. Mislim pa, da bi tudi danes ravnal tako kot sem ravnal takrat.« Pozneje je vojska to skladišče v Podskrajniku spraznila, tovorni vlak, naložen z municijo, pa je na železniški

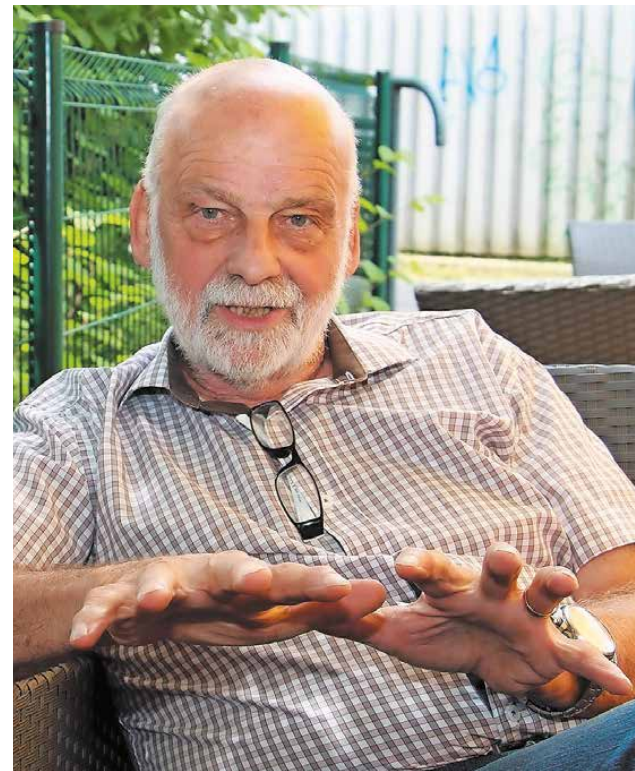
postaji na Rakeku stal dva meseca.

Poskrbeli so, da so bili otroci na varnem

Hribar se spominja tudi dogodka, pri katerem so se ljudje na terenu še posebej lepo odzvali. Nekega dne so popoldne dobili obvestilo, da se pripravlja letalski napad, da namerava JLA raketirati železniško postajo oziroma vlak na Rakeku. »Tam se je dejansko ustavil potniški vlak, na katerem so bili otroci, ki so se vračali iz šole v naravi. Vlak so evakuirali s pomočjo civilne zaščite ter poskrbeli za otroke, ki so jih razporedili po hišah.« Pri Hribarju so nastanili za cel razred otrok. V en prostor so jim namestili žimnice in odeje, poskrbeli so za večerjo in zajtrk ter jim omo-

gočili, da so se javili domov. Vlaka vojska na srečo ni raketirala in tudi otroci so se naslednji dan z avtobusi varno odpeljali domov. »Najlepše pri vsem tem pa je spoznanje, da ob takih situacijah ljudje stopijo skupaj in pomagajo,« pravi Hribar.

Hribar se spominja, da so osamosvojitve takrat sprejemali kot del vsakodnevnega besednjaka. »Mislim pa, da je redko kdo globlje razmišljal o vsemu skupaj. Ko sem se pogovarjal z ljudmi, jih je bila večina zbegana. Tega se spomnim. Niti niso natančno vedeli, kaj se v resnici sploh pripravlja. Delno je to oparavičljivo. To namreč ni bilo obdobje, ko si z javno propagando skušal med narodom doseči neko pravo razpoloženje. Očitno so se tisti, ki so to vodili, natančno zavedali, da imamo opravka predvsem z jugoslovansko armado. Zanimivo je, da nas je bilo morda po tihem celo malo strah dogodkov, ker smo slutili, da se bo nekaj zgodilo,« pravi Hribar, ki je nastanek nove države označil kot kolikor toliko

Peter Hribar je bil v času osamosvajanja predsednik izvršnega sveta občine Cerknica in član štaba Teritorialne obrambe.

miren prehod v nekaj novega. »V bistvu smo se zjutraj zbudili in mislim, da je zelo malo oseb v Sloveniji takrat vedelo, kaj smo zdaj, da imamo svojo državo, da smo Slovenci kot samostojni narod postavljeni na zemljevid Evrope. Večina ljudi je vzela to tako vsakdanje. Šele potem, ko so se začele dogajati druge stvari, prevzem oblasti, menjave imen in podobno, je narod ugotovil, da se

je res nekaj zgodilo. V tistem času, pošteno povedano, smo bili po mojem mnenju bili vsi skupaj veliko preveč naivni in smo pričakovali veliko preveč. Mislim, da smo takrat naredili eno največjih napak, ki si jih dovoli vodstvo države. Pozabili smo poudarjati vrednote, ki jih predstavljajo himna, zastava in ustava. Pozabili smo ustvariti narodni ponos.«

• Borut Kraševac

Vojake prebežnike so oblekli, da so lahko odšli domov

V času osamosvojitvene vojne v Sloveniji je bila negotovost med vojniki v vojašnicah velika. Grozila je nevarnost oboroženega spopada, do česar pa v večjem obsegu na slovenskih tleh ni prišlo. Meri Uhelj, ki je bila v tistem času sekretarka območnega združenja Rdečega križa v Postojni, se spominja, da je v pivški vojašnici vsak dan poizvedovala, kako so vojaki, ki so tam služili vojaški rok.

FOTO: MARJAN GARBAS/HRANI PVZ

Vojaško uniformo so zamenjali z oblačili, ki jih je preskrbel Rdeči križ, nato pa so se podali na pot proti domu.

»To je zelo zanimalo predvsem njihove domače in starešine so korektno posredovali vse potrebne podatke. Ko so se vojaki odločili za prebeg, smo jih sprejeli in opremili za nadaljevanje poti proti domu,« je povedala Uhljeva. V času osa-

mosvojitvene vojne so na postojnskem Rdečem križu oskrbeli približno 1.000 vojakov, vojaške uniforme so zamenjali za civilna oblačila, obutev, s katero Rdeči križ ni razpolagal, so povečini darovale prodajalne.

Mladičiči, ki so prebegnili iz vojašnic na Postojnskem in Pivškem, so se zbirali v štabu civilne zaščite, ki je deloval v gozdarski šoli in na občini. Ko so jih prostovoljci in člani Rdečega križa primerno oskrbeli, so nadaljevali pot. Glede na to, da je povečini šlo za mladeniče v zgodnjih dvajsetih, so bili zelo samostojni. Uhljeva se samo v enem primeru spomni, da je po prebežnika prišel njegov oče iz Vojvodine. »Z očetom sva se odpravila na Bloško Polico, kjer se je tedaj nahajal njegov sin. Ker so bile vse ceste zaprte, sva se po gozdnih poteh prebila do strelišča na Bloški Polici. Oče in sin sta nato pot proti domu iz Postojne nadaljevala z vlakom.« Rdeči križ pa ni skrbel samo za vojake prebežnike, ampak je slovenske vojake, ki so služili, oskrboval s cigaretami in priborjaki. • jl

Poskrbeli so, da se ljudje niso počutili negotove

V Logatcu je bil v času osamosvojitvene vojne predsednik izvršnega sveta občine Vlado Puc. »Poglavitna naloga je bila zagotovitev reda in miru ter nemotena oskrba prebivalstva. Nismo namreč želeli, da se ljudje počutijo še dodatno negotovi, kar so že tako bili zaradi možnosti spopada JLA in teritorialcev ob pomoči miličnikov,« se spominja. »Tudi za teritorialce in miličnike na terenu smo skrbeli, kolikor je bilo mogoče, s hrano in pomožnim materialom, z domačim gradbenim podjetjem pa smo bili dogovorjeni, da po potrebi posodijo težko gradbeno mehanizacijo za cestne blokade, da bi v čim večji meri ovirali premike oklepnikov in tankov jugoslovanske armade.« • jl

Spoštovane bralke, bralci Notranjsko-primorskih novic, čestitke ob dnevu državnosti, ki je letos še posebej slovesen, saj so minila že tri desetletja od dneva, ko smo Slovenci končno dobili samostojno državo.

Prepričan sem, da so lokalne skupnosti, tako kot so se izkazale v procesih osamosvajanja, še danes eden od najtrdnjših stebrov naše države in gonilo razvoja. V občinah so politične igrice kratkega roka, delo županov, županov ter občinskih svetov in uprav rezultira v konkretnih projektih. Občine se že ves čas trudimo, da bi izboljšale pomanjkljivo cestno, komunalno, vodovodno infrastrukturo. Na srečo so se številne priložnosti pokazale z vstopom v Evropsko unijo, ki so jo občine s pridom izkoristile za realizacijo prepotrebnih infrastrukturnih projektov. Lahko rečem, da je občina Cerknica tudi s pomočjo evropskih sredstev od razvojno neoperspektivne občine s propadlimi velikani lesnopredelovalne industrije, številnimi ogroženimi delovnimi mesti in neurejeno infrastrukturo napredovala v vrh slovenskih občin s številnimi zaposlitvenimi, okoljskimi, naselitvenimi, demografskimi in gospodarskimi potenciali. Občina Cerknica je postala zaželeno bivanje, kar pa občinski upravi prinaša nove izzive, med drugim izboljšanje kakovosti življenja, skrb za trajnostno mobilnost, zadostno število oddelkov v vrtcih in šolah, turistično infrastrukturo, urbano opremo ... Želim si, da bi se občanke in občani dobro počutili, da bi bili ponosni na okolje, v katerem živijo, in da bi dejavno, po svojih zmožnostih prispevali k njegovemu razvoju. Ob tej priložnosti bi se zahvalil občinskemu svetu, sodelavcem, javnim zavodom ter vsem občankam in občanom za sodelovanje, pohvale, predloge in tudi konstruktivne kritike, ki nas usmerjajo k napredku.

Župan Občine Cerknica Marko Rupar

»Zbrali smo pogum, stopili smo skupaj«

Ne smemo dopustiti, da bi pozabili na za našo državo tako pomembno obdobje, pri mladih pa moramo vzbujati čut za domovino in pripadnost Sloveniji

V Parku vojaške zgodovine, Arhivu Republike Slovenije in Zavodu Republike Slovenije za šolstvo smo ob 30. obletnici samostojne Slovenije pripravili pedagoško-zgodovinski projekt Zbrali smo pogum, s katerim želimo učencem in dijakom približati temo osamosvajanja naše države. V okviru projekta so bili pripravljeni spletna razstava, trije krajši izobraževalni filmi in e-učno gradivo. Vsebina gradiva se časovno deli na čas plebiscita za samostojno in neodvisno Slovenijo, obdobje osamosvajanja s sprejetjem osamosvojitvenih aktov in razglasitve samostojnosti ter čas vojne za obrambo Slovenije. Vsem trem je skupen pogum Slovencev, ki so stopili skupaj, premostili razlike in s sodelovanjem dosegli sanje mnogih pred nami. Projektu smo zato nadeli ime Zbrali smo pogum. Je del citata iz časov osamosvajanja, ki se v celoti glasi: »Zbrali smo pogum, stopili smo skupaj.«

Prav tema osamosvajanja in vojne, ki mu je sledila, je v šolah velikokrat zanemarjena. S projektom Zbrali smo pogum se zato ne želimo le pridružiti praznovanju 30. obletnice Slovenije, ampak je njegov osnovni namen učencem in dijakom približati to, za našo državo tako pomembno obdobje ter jim vzbuditi čut za domovino in pripadnost Sloveniji. Po drugi strani želimo z gradivi, ki so trajno dostopna na spletu (www.zbralismopogum.si), priskočiti na pomoč učiteljem in profesorjem ter jim z zbranimi materiali olajšati poučevanje.

Logotip projekta in z njim povezana grafična podoba razstave je sestavljen iz tridesetih lipovih listov, razvrščenih v krog. Lipov list je eden ključnih grafičnih simbolov obdobja osamosvajanja, simbol slovenstva in eden od elementov, ki so gradili našo nacionalno identiteto. Postavitve v krog, ki ga listi sklepajo, nakazuje enotnost in demokratičnost, saj gre za enakomerno razporejene elemente, orientirane okoli istega središča, cilja, in retrospektivno, začetka. Koncentrična kompozicija deluje enotno, jasno in pogumno. Izbor barv v podobi spletne razstave pa se navezuje na barvno paletu komunikacijskih gradiv iz obdobja osamosvajanja.

FOTO: MARIAN GARBAJS/HRANI PVZ

Postroj 30. razvojne skupine Teritorialne obrambe v Kočevski Reki.

Postroj 30. razvojne skupine

Z zamenjavo načelnika Republiškega štaba Teritorialne obrambe in imenovanjem pokrajinskih poveljnikov je jeseni 1990 slovenski sekretariat za ljudsko obrambo izvedel prvo veliko preureditev sil za zagotovitev varnosti osamosvajanja. Teritorialna obramba je postala vojaška sila za prehodno časovno obdobje, predvsem pa je bilo pomembno, da je postala legalna formacija v jugoslovanskem pravnem sistemu.

Pregled dogajanja v času slovenskega osamosvajanja je pripravila Ana Čič iz Parka vojaške zgodovine.

Posebno mesto v slovenski obrambni strukturi je dobila 30. razvojna skupina Teritorialne obrambe, ki jo je od oktobra 1990 vodil prejšnji vodja manevrske strukture narodne zaščite Anton Krkovič, sestavljali pa so jo poklicni vojaki. Prvi javni postroj enote je bil tik pred plebiscitom, 17. decembra 1990 v Kočevski Reki, kjer je bila izpostavljena kot elitna enota Teritorialne obrambe. Predsednik vlade Lojze Peterle je takratno dogajanje opisal kot dan, ko je prvič zašlo po slovenski vojski. Iz 30. razvojne skupine se je oblikovala posebna brigada Ministrstva za obrambo Republike Slovenije – 1. specialna brigada Moris.

Plebiscit, 23. december 1990

Slovenski poskus, da bi jugoslovanske republike v jeseni leta 1990 podpisale konfederalno pogodbo, so vse republike, razen Hrvaške, zavrnile. Slovenska oblast je zato predlagala izvedbo plebiscita o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije, odločitev o njem pa je bila sprejeta na posvetu vodstva Demosa v Poljčah, 9. novembra 1990. Posvet je pomenil pomembno prelomnico, saj je začrtal pot samostojne Slovenije izven Jugoslavije in dokončno zavrgel idejo o konfederaciji.

6. decembra 1990 je bil sprejet zakon o plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije ter podpisan medstrankarski sporazum o skupnem nastopu na njem.

Plebiscitni dan, 23. december, je minil v znamenju slavlja, še posebej po 19. uri, ko so se zaprla volišča. Po vsej Sloveniji je prevladovalo evforično vzdušje. 26. decembra pa je bil v Skupščini Republike Slovenije slovesno razglašen rezultat plebiscita, ki je bil zelo prepričljiv, saj se je za samostojno Slovenijo odločilo kar 88,5 odstotkov vseh volivcev. Čestitke za sprejem tako pomembne odločitve so prihajale z vsega sveta.

Uspešen izid plebiscita je zavezoval slovensko politično oblast, da v pol leta uresniči plebiscitarno odločitev. V začetku leta 1991 je slovenska stran ostale republike seznanila z rezultatom plebiscita ter ponudila možnost, da se bodisi uvede zvezo samostojnih, suverenih in neodvisnih držav ali pa ekonomsko skupnost. Zahtevala je umik vojske iz politike, predsedstvu SFRJ pa predlagala moratorij na služenje vojaškega roka. Zvezna vlada je vsem odločitvam izrazilo nasprotovanje. Razmere v jugoslovanski federaciji in mednarodnih odnosih so se občutno poslabšale.

Vdor Srbije v monetarni sistem

V začetku januarja 1991, štirinajst dni po plebiscitu, je v javnosti odjeknila novica, da je Srbija vdrla v jugoslovanski monetarni sistem. Pri Narodni banki Jugoslavije si je nepooblaščen »izposodila«, dejansko pa ukradla, več kot 18 milijard dinarjev (takrat približno 1,4 milijarde dolarjev) in jih naložila v srbski proračun in srbske banke. Zvezna vlada je krajo molče opazovala, slovenska vlada pa se je dokončno odločila, da davčni sistem in carinsko zakonodajo prevzame v svoje roke.

Slovenska vlada je s sklepom v celoti prevzela sistem prometnih davkov, carin in carinskih dajatev, sprejela je usmeritve ekonomske in razvojne politike, to je tržno zasnovan gospodarski sistem, protiinflacijski program in ukrepe za zmanjšanje učinkov srbskega vdora v enotni monetarni sistem, ter določila rok za predložitev zakona o Narodni banki Slovenije.

V mesecu marcu je Skupščina Republike Slovenije sprejela resolucijo o sporazumni razdružitvi, še pred tem pa amandma XCIX, s katerim je zveznim oblastem odvzela vse pristojnosti nad Slovenijo. S tem je Slovenija izstopila iz pravnega reda Socialistične federativne Republike Jugoslavije. V nadaljevanju je bil sprejet tudi prvi v celoti samostojen proračun Republike Slovenije.

FOTO: MARIAN GARBAJS/HRANI PVZ

Na vaji Premik '91 so marca 1991 preverili sposobnost in pripravljenost enot TO za obrambo osamosvojitvenih procesov.

Vaja Premik '91

V času osamosvajanja Slovenije se je slovenska TO začela pripravljati na obrambo države, saj je obstajala realna možnost napada JLA. V drugi polovici marca 1991 je bila organizirana mobilizacijska taktična vaja Premik '91, s katero je bila preverjena sposobnost in pripravljenost enot TO za obrambo osamosvojitvenih procesov. Vaja je bila tudi del procesa preoblikovanja TO v Slovensko vojsko in je dala jasen signal tako Slovincem kot JLA, da je vojska kljub razorožitvi pripravljena na obrambo domovine.

Prva generacija nabornikov

Slovenska vlada je kljub poskusom demilitarizacije in odvzemu orožja učinkovito oblikovala slovensko vojsko. Z

(Se nadaljuje na naslednji strani.)

FOTO: MARIAN GARBAJS/HRANI PVZ

Prva generacija slovenskih vojakov je slovesno zaprisegla 2. junija 1991.

zakonom o obrambi in zaščiti ter zakonom o vojaški dolžnosti je bila vzpostavljena podlaga za izvedbo služenja vojaškega roka v Teritorialni obrambi. V učnih centrih TO na Igu pri Ljubljani in Pekrah pri Mariboru je 15. maja 1991 začela s služenjem prva generacija slovenskih vojakov. V 510. učni center Ljubljana na Igu je prišlo 180 obveznikov, v 710. učni center Maribor pa 120. Fantje so tako prvič v zgodovini slovenskega naroda služili vojaški rok v slovenski vojski. Njihovo pripadnost je simboliziral znak na levem rokavu uniforme, velika rumena številka 1 na temni podlagi, obrobljena z barvami slovenske zastave. Ta izjemen dan v vojaški zgodovini slovenskega naroda danes obeležujemo kot dan Slovenske vojske. Slovesna prisega prve generacije slovenskih vojakov je potekala 2. junija 1991.

Pekre

Po vzpostavitvi učnih centrov za vojaške obveznike v Republiki Sloveniji se je jugoslovanski vojaški vrh zbal, da bodo tudi druge republike prenehale pošiljati nabornike na služenje vojaškega roka in se odločil za vojaško posredovanje. Tako je 23. maja 1991 enota JLA iz Maribora z oklepniki obkolila učni center TO v Pekrah, kar je pomenilo prvi odkrit napad JLA na Slovenskem. Osebe učnega centra je zavarovalo obveznike in se razporedilo v obrambo. Napetosti so trajale ves dan, saj se pripadniki slovenske TO niso hoteli vdati, enota JLA pa se tudi ni odločila za napad. Položaj se je bistveno spremenil, ko so na kraj dogajanja prišli novinarji in domačini iz Paker in Maribora, ki so bili obkoljenim pripadnikom TO v veliko moralno podporo. S tem se je merjenje moči in živcev začelo odvijati pred očmi domače in svetovne javnosti. Zvečer je bil sprejet dogovor o pogajanjih, ki so potekala v prostorih Občine Maribor, na mestnih ulicah pa so potekale demonstracije ogorčenih Mariborčanov.

Med pogajanjimi v zvezi z obkolitvijo učnega centra Pekre je JLA ugrabila poveljnika Vzhodnoštajerske pokrajine TO, rezervnega podpolkovnika Vladimirja Miloševića, ki je bil eden od pogajalcev slovenske strani. V noči s 23. na 24. maj 1991 so ga odpeljali pripadniki vojaške policije JLA in ga zaprli. Slovenske oblasti so nemudoma ukrepale ter kot povračilo vsem vojašnicam JLA izklopile telefon in električno energijo. Oklepniki JLA so se kmalu zatem umaknili iz Paker, učni center je bil deblokiran, podpolkovnik Milošević pa izpuščen.

V času demonstracij je vojaško vozilo JLA do smrti povozilo enega izmed zbranih protestnikov, Jožefa Šimčika. Še pred začetkom vojne za Slovenijo je tako padla prva žrtev agresije JLA v naši državi. Tragičen dogodek je sprožil

buren odziv javnosti, v Mariboru pa so se Šimčiku poklonili z množičnim shodom s svečami.

Sprejetje bistvenih zakonov

V maju in juniju 1991 je slovenska oblast postopoma sprejela sveženj bančne zakonodaje, zakone o državljanstvu, potnih listinah, varovanju meje, zunanjih zadevah in drugi. Vlada je pripravila zasnovo osamosvojitvenega projekta, razdružitve pa naj bi potekala sporazumno. Sprejet je bil tudi ustavni zakon o ljudski obrambi, ki je pristojnosti zveznih organov v celoti prenesel na republiške. Nerešena pa so ostajala vprašanja glede meje s Hrvaško, delitve skupnega jugoslovanskega imetja in novega slovenskega denarja.

Tik pred razglasitvijo samostojnosti je Skupščina Republike Slovenije žgoče razpravljala o vprašanju nove slovenske zastave in grba. Določena sta bila v t. im. amandmaju C, ki je bil sprejet 24. junija, ko je bila predstavljena tudi Deklaracija o neodvisnosti.

Temeljna ustavna listina

Skupščina Republike Slovenije je dan pred iztekom šestmesečnega roka, postavljenega za uresničitev plebiscitarne odločitve, 25. junija 1991, sprejela Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, ustavni zakon za njeno izvedbo in Deklaracijo o neodvisnosti. Slovenija je s tem postala samostojna in neodvisna država, prevzela je pristojnosti federacije na svojem ozemlju, določila državne meje ter zagotovila varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin vsem osebam na njenem ozemlju. Nastala je nova suverena država, Republika Slovenija.

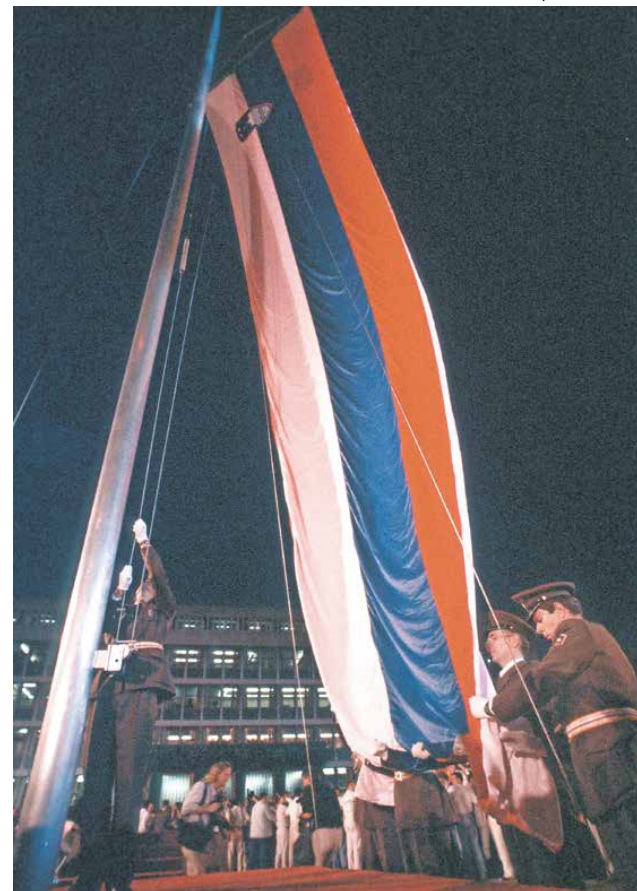
Proslava

Samostojna Slovenija je bila kljub nasprotovanju jugoslovanskih oblasti in zadržanosti mednarodne skupnosti slovesno razglašena na zborovanju na Trgu republike v Ljubljani 26. junija 1991. Na slovesnosti je potekal postroj častne čete slovenske Teritorialne obrambe, ki ga je vodil podpolkovnik Anton Krkovič, ljubljanski nadškof Šuštar pa je blagoslovil lipo, ki so jo zasadili ob tej priložnosti. V zgodovino razglasitve samostojne Slovenije pa so se verjetno najbolj vtisnile besede predsednika Milana Kučana: »Danes so dovoljene sanje, jutri je nov dan.«

Dan prej: Pivka in Ilirska Bistrica

V slovenski skupščini je bila 25. junija 1991 razglašena samostojnost Republike Slovenije. Že naslednji dan, 26. junija zvečer, je na Trgu republike potekala državna proslava ob

FOTO: MARJAN GARBAJS/HRANI PVZ

Na proslavi 26. junija 1991 na Trgu republike v Ljubljani so slovesno dvignili slovensko zastavo.

osamosvojitvi, ljudje pa so s kurjenjem kresov in postavljanjem mlajev praznovali povsod po državi.

V času priprav na proslavo v prestolnici pa je na mejnih prehodih prihajalo do napetosti med slovenskimi milicniki in pripadniki JLA, predvsem zaradi menjav mejnih tabel in izobešanja slovenskih zastav. V Pivki, ki je spadala pod poveljstvo 14. ljubljanskega korpusa pod poveljstvom generala Jovana Pavlova, je bilo že v dneh pred razglasitvijo zaznati povečane aktivnosti JLA, predvsem premike moštva in vozil, že 26. junija pa je kolona oklepnih vozil ob 11.10 krenila iz vojašnice skozi Pivko proti Prestranku ter naprej v smeri Vipave. Ker je bila na Rebrnicah postavljena barikada, je kolona prek Hruševja in Landola peljala do Bukovja in po gozdni poti naprej proti Colu. Pred Colom se je spustila v dolino Bele in skozi Sanabor nadaljevala proti Vrhpolju, kjer so se ji po robu postavili domačini. Zvečer ji je vseeno uspelo priti do Vipave, kjer je počakala do naslednjega dne in nato nadaljevala pot proti italijanski meji.

Vojašnica v Ilirski Bistrici je za razliko od pivške spadala pod poveljstvo 13. reškega korpusa, ki ga je vodil general Marijan Čad. Imela je velik pomen za zasedbo mejnih prehodov z Italijo, saj je bila edina večja vojašnica na tem območju – ob meji so bile le manjše vojaške graničarske enote. 26. junija ob 13. uri sta iz Ilirske Bistrice krenili dve oklepni koloni JLA. Ena se je usmerila po cesti Ilirska Bistrica–Postojna do Ribnice in naprej po Vremski dolini proti Divači ter mejnima prehodoma Lipica in Fernetiči, druga kolona pa je iz Ilirske Bistrice krenila proti Podgradu, Kozini in mejnemu prehodu Krvavi Potok.

Kljub ukazu, da slovenska stran še ne sme uporabljati orožja, prodor tankov, ki so 26. junija začeli svojo pot v Pivki in Ilirski Bistrici, ni potekal neovirano. Oklepni 'ljudske' armade so na poti proti Vipavi spremljali domačini z žvižgi, psovki in tudi kamenjem ter v vaseh nad Vipavo ovirali njihov prodor. Na območju takratne občine Sežana, na cestah proti Krvavemu Potoku, Lipici in Fernetičem pa so se enote JLA srečevale z raznimi barikadami.

Angažiranje domačinov na barikadah je bilo samoiniciativno. Ogorčene množice so glasno protestirale, nekateri posamezniki pa so oklepnikom preprečevali prehod s svojimi osebnimi avtomobili. Poleg spontanega oviranja tankov so njihov prodor skušale sistematično zaustaviti tudi slovenske obrambne strukture, pri čemer je bila uporabljena predvsem gradbena mehanizacija in tovornjaki bližnjih podjetij. Na Kozini je prehod tankov preprečil strojevodja, ki je ustavil vlak na železniški progi in zapustil lokomotivo.

Proslavimo 30-letnico samostojne Slovenije povezani in enotnejši

Ob 30 obletnici naše lepe države Slovenije se mi spomini vračajo v maj 1988, ko smo v Unionski dvorani ustanovili Slovensko kmečko zvezo – SKZ, današnje Slovensko ljudsko stranko, ter v maj 1989, ko je naš veliki pesnik Tone Pavček prebral Majniško deklaracijo. Tedaj volje slovenskega naroda za ustanovitev samostojne in suverene slovenske države ni mogel zaustaviti nihče več. Postali smo državotvoren narod in po stoletjih prizadevanj doživeli sanje slovenskih domoljubov, pesnikov, pisateljev.

Kot samostojna država smo postali del velike družine evropskih narodov, katerih demokratične vrednote so združene v Evropski uniji, v kateri zagotavljamo tudi našo duhovno in gmotno blaginjo, našo varnost pa nam dodatno zagotavlja članstvo v zvezi Nato.

Športniki, znanstveniki, podjetniki, številni posamezniki na najrazličnejših področjih so nam zgradili ugled sposobnega naroda, ki živi v čudoviti deželi, v pravem raju pod Triglavom.

Upam, da bo zgledom slovenskega naroda, uspešnim posameznikom, sledila tudi naša politična srenja, da bomo vsi skupaj najprej ponosno proslavili 30-letnico naše čudovite države, potem pa izkoristili priložnost in se izkazali pri predsedovanju Slovenije Svetu EU.

Ob tako pomembnem in lepem jubileju moramo biti optimistični in si zaželeli tisto, kar nam je 8. maja 1989 v Majniški deklaraciji prebral Tone Pavček. To si Slovenke in Slovenci zaslužimo.

Čestitke in srečno Slovenija!

Franc Bogovič,
poslanec SLS
v Evropskem
parlamentu
(EPP Group)

Vojna

Zgodaj zjutraj 27. junija 1991 sta proti Sloveniji krenili dve oklepno-mehanizirani enoti, ki sta pripadali 10. zagrebskemu in 32. varaždinskemu korpusu. Enote JLA so se v napadu na Slovenijo usmerile predvsem proti mejnim prehodom z Italijo in Avstrijo, da bi državo čim hitreje izolirale. Hkrati s premiki iz Hrvaške so se začeli tudi premiki enot JLA iz večjih vojašnic na Slovenskem. Iz vrhniške vojašnice sta krenili dve koloni tankov proti letališču Brnik, iz Maribora pa oklepna kolona proti mejnim prehodom z Avstrijo.

Vlogo vrhovnega poveljstva jugoslovanskih oboroženih sil je opravljalo Predsedstvo SFRJ skupaj z Zveznim izvršnim svetom. Vojaški vrh sta predstavljala Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo, ki ga je vodil general Veljko Kadijević in Generalštab z generalom Blagojem Adžićem na čelu. Za vojaško intervencijo je bilo določeno 5. vojaško območje, ki ga je vodil general slovenske narodnosti Konrad Kolšek. Za vojaško posredovanje je vrh JLA predvidel predvsem oklepne enote, za zasedbo mejnih prehodov pa še dodatne motorizirane enote pehote, ki so bile nameščene v Sloveniji.

FOTO: MARIAN GARBAJS/HRANI PVZ

Oborožen odpor Slovencev ter sistematično oviranje in blokiranje premikov enot JLA sta popolnoma presenetila jugoslovansko poveljstvo.

Slovenske obrambne sile so sestavljale enote Teritorialne obrambe in milice, z njimi pa so sodelovali tudi pripadniki Narodne zaščite. Slovensko stran je vodilo Predsedstvo RS, ki je sodelovalo s predsednikoma skupščine in izvršnega sveta ter sekretarjema (ministroma) za notranje zadeve in obrambo. Osrednjo vlogo vodenja obrambe je prevzelo operativno koordinacijsko telo za primer izrednih razmer, ustanovljeno marca 1991.

Jedro obrambnih načrtov, ki so jih pripravile slovenske obrambne sile, so bile blokade vojašnic, postavitve barikad na cestnih komunikacijah ter skrb za vojake in častnike, ki bi prestopili ali dezertirali iz JLA. Kljub temu da je slovensko vodstvo pri oblasteh federacije skušalo doseči zaustavitev vojaške operacije, do prekinitve napada ni prišlo. Predsedstvo Republike Slovenije je zato 27. junija sprejelo sklep o uporabi vseh sredstev za zavarovanje državne samostojnosti in slovenskim obrambnim silam izdalo ukaz o uporabi orožja za doseg tega cilja. Prvi neposredni spopad med pripadniki JLA in TO se je zgodil v kraju Poganci na Dolenjskem, sledili so boji pri Trzinu, Šentilju, Ormožu in Medvedjeku.

Oborožen odpor Slovencev ter sistematično oviranje in blokiranje premikov enot JLA sta popolnoma presenetila jugoslovansko poveljstvo. Kljub izraziti premoči v opremljenosti in orožju se njihova pričakovanja niso izpolnila. Uspešne blokade so za slovensko stran predstavljale veliko taktično prednost, saj so obkoljene kolone JLA obtičale in postale lahka tarča za slovenske obrambne sile.

Slovenska stran je tako 28. junija 1991 prevzela pobudo v vojskovanju. Vojaški vrh JLA se je takrat odločil za letalske napade na oddajnike RTV Slovenija in položaje slovenskih sil, s katerimi bi uničil njihovo bojno moč ter psihološko negativno vplival na Slovence in jih prisilil v pogajanja, hkrati pa uničil pomembno informacijsko infrastrukturo, s čimer bi onemogočil slovensko medijsko kampanjo. A cilji JLA niso bili doseženi, njene vojašnice na slovenskem ozemlju so bile popolnoma blokirane in izoli-

rane. Združitev in koncentracija sil jugoslovanske vojske je bila tako nemogoča.

Zaradi nastalih razmer je prišlo do prvega udeleževanja mednarodne skupnosti in poskusa oblikovanja premirja, ki je bilo sicer sklenjeno 28. junija ob 21. uri zvečer v Zagrebu, a ni bilo spoštovano. Vojaške operacije so se nadaljevale, obe strani pa sta popolnjevali svoje enote. To je bilo še posebej pomembno za jugoslovansko vojsko, saj se je zlasti po zmagi slovenske strani na mejnih prehodih in obkolitvi vojašnic JLA neprestano povečevalo število vojnih ujetnikov in dezerterjev, ki se niso želeli boriti na njeni strani.

Da bi si JLA zagotovila medijski nadzor in onemogočila obveščanje na slovenski strani, je 2. julija 1991 napadla vse pomembnejše radijske in televizijske oddajnike ter pretvornike na Nanosu, Krvavcu, Kumu, Boču in Pohorju. Kljub temu pa slovenske obrambne sile niso izgubljale moči. Še istega dne je bil izveden napad na kolono JLA pri Krakovskem gozdu in nato še pri Prilipah. V tem času so Ljubljano obiskali prvi opazovalci Evropske skupnosti in pod pritiski le-te je bil 3. julija 1991 dosežen dogovor o prekinitvi ognja. Pri tem je šlo za zaustavitev izvajanja nadaljnjih ukrepov osamosvajanja Republike Slovenije. S premirjem so želeli prekiniti sovražnost, rešiti vprašanje vojnih ujetnikov in vzpostaviti federalni mejni režim na slovenskih mejah. Od vsega navedenega je bil dosežen le sporazum o prekinitvi ognja.

Brioni, 7. julija 1991

Po sklenitvi dogovora o prekinitvi ognja 3. julija 1991 je jugoslovanska vojska prenehala z napadi, a je z nenajavljanimi preleti in snemanjem položajev Teritorialne obrambe še naprej kršila premirje. Slovenske obrambne sile so zato v tem času izvajale poostren nadzor nad vojašnicami in gibanjem JLA. 7. julija 1991 so se predstavniki Slovenije, Hrvaške in Jugoslavije skupaj z opazovalci Evropske skupnosti sestali na Brionih in se uspeli sporazumeti o rešitvi konflikta v Sloveniji.

Konferenco na Brionih je za vse vpletene strani 7. julija 1991 pripravila Evropska skupnost pod vodstvom pogajalca in tedanjega zunanjega ministra Nizozemske Hansa van den Broeka. Na slovenski strani so se je udeležili predsednik Republike Slovenije Milan Kučan, predsednik izvršnega sveta (vlade) Lojze Peterle, zunanji minister dr. Dimitrij Rupel, predsednik slovenske skupščine dr. France Bučar in član predsedstva Jugoslavije Janez Drnovšek. Poleg slovenske delegacije so prišli na Brione tudi predstavniki Republike Hrvaške ter vodstvo federacije, predsednik Zveznega izvršnega sveta (vlade) SFRJ Ante Marković, notranji minister Petar Gračanin, zunanji minister Budimir Lončar, pomočnik obrambnega ministra Stane Brovet ter člani Zveznega predsedstva SFRJ (brez predstavnikov Kosova in Vojvodine). Jugoslovanska stran je predstavnike Slovenije poskušala prepričati o preoblikovanju SFRJ, a je slovenska stran predloge za ohranjanje enotne države ostro zavračala.

Po petnajsturnih pogajanjih so predstavniki vseh

vpletenih strani sprejeli Brionsko deklaracijo, ki je temeljila na predlogu Evropske skupnosti o takojšnjem premirju, umiku vojakov v vojašnice in odložitvi ukrepov osamosvajanja Republike Slovenije za tri mesece. Skupščina RS je predlog sprejela predvsem zaradi upravičenega strahu o morebitnem drugem, agresivnejšem napadu JLA na državo.

Brionska deklaracija je na področju obrambe in varnosti med drugim določala, da se lahko narodi Jugoslavije sami in avtonomno odločajo o svoji prihodnosti, da se morajo vse strani vzdržati enostranskih ukrepov in se ne smejo posluževati nikakršnega nasilja, da bo Predsedstvo SFRJ prevzelo vse z ustavo določene pristojnosti pri vodenju države, da se bo oblikovala mednarodna opazovalna skupina za spremljanje sprejetih določil deklaracije in da morata obe strani takoj izpustiti vojne ujetnike in druge zadržane osebe.

Evropska skupnost je po dogovoru na Brionih v Jugoslavijo poslala svoje opazovalce. Prva skupina je prišla v Slovenijo 15. julija 1991 in se nastanila na Brdu pri Kranju. Opazovalci so obiskovali slovenske vojašnice in opravljali informativne pogovore s pripadniki Teritorialne obrambe, milice in oblasti.

Umik vojske iz Slovenije 26. oktobra 1991

Pomemben del pogajanj na Brionih so bili pogovori o umiku pripadnikov JLA z ozemlja Slovenije. Predsedstvo SFRJ je tako 18. julija 1991 sprejelo sklep o umiku enot JLA, ki je bil predviden v roku treh mesecev. Vodstvo je najprej začelo s koncentracijo vseh vojaških sredstev na zbirnih mestih, sledil pa naj bi transport po železnici v Bosno in Hercegovino ter na Hrvaško.

Ker je bil umik vojske z vlaki zaradi vojne na Hrvaškem zelo otežen, se je JLA odločila še za odhod po morski poti. Zaradi tega je morala kljub temu, da si je prizadevala odpeljati čim več sredstev, del tehnike pustiti v Sloveniji. Priprave JLA na odhod so spremljale slovenske obrambne sile, vendar večjih incidentov ni bilo. Zadnji vojaški konvoj in s tem pripadnik JLA je slovensko ozemlje zapustil na malteškem trajektu Venus, 26. oktobra 1991, malo po polnoči.

• Ana Čič, Park vojaške zgodovine

PRAZNUJEMO 30. OBLETNICO OSAMOSVOJITVE

ČAS JE ZA SKUPNI RAZVOJ

SMC | stranka
modernega
centra

SKENIRAJ IN
SOUSTVARJAJ

www.razvojnafronta.si

Orožje so v skrivališče prepeljali pod okriljem noči

V Ložu je skrival 30 kar zabojev orožja, a razen njegovih 'soborcev' za to ni vedel nihče, niti žena ne

Miroslav Podobnik iz Loža je še pred izbruhom vojne prostor v svoji hiši ponudil za tajno skrivališče orožja. »Na srečo nam tega orožja nikoli ni bilo treba uporabiti za boj,« zadovoljno pove. Med pripravami in vojno je bil pomočnik komandirja voda Teritorialne obrambe Loška dolina. Ta specialni vod je štel 28 mož, v glavnem domačinov. Delovali so na območju Babnega Polja.

Vod je vsak dan patroliral vse do Gomanc, kjer je bilo razgledišče proti Kvarnerskemu zalivu, na območja, po katerih bi lahko v Slovenijo vdrl Reški korpus. Obstajala pa je tudi možnost

vdora diverzantskih enot JLA in zaradi pogostega preletavanja helikopterjev tudi zračnega desanta. S hrvaškimi policisti iz Čabra so bili v dobrih odnosih in dogovorili so se, da jih obvestijo, če bi

zaznali premike vojske proti Sloveniji. Veliko podporo so jim dajali tudi Babnopoljci. Podobnik s ponosom pove, da je v Babnem Polju zaplaval ena prvih slovenskih zastav na meji.

Enota je bila na tem območju že kakšen mesec in pol pred osamosvojitveno vojno. Izvajali so različne aktivnosti, izobraževanja in urjenja. Pri načinu vodenja je moral upoštevati, da so si ljudje po karakterju različni. Tako je lahko zagotovil, da so aktivnosti potekale uspešno in da ni prihajalo do nesoglasij. Pri tem so mu nedvomno pomagale izkušnje, ki jih je pridobil med služenjem vojaškega roka in v Teritorialni obrambi od leta 1970 dalje, ko je bil imenovan za pomočnika občinskega načelnika narodne zaščite za občino Cerknica.

Podobnik se spominja tudi časa pred osamosvojitvijo, ko naj bi na zahtevo JLA Teritorialna obramba orožje morala vračati v skladišča jugoslovanske vojske. Takrat je bil v Cerknici načelnik Teritorialne obrambe Tomaž Krek. Odločili so se, da orožja ne vrnejo. »Pojavila se je dilema, kako ga zaščititi,« razlaga Podobnik, ki je nato predlagal, da ga skrijejo in pri tem za skrivališče ponudil prostor v svoji hiši v Ložu. Kljub nekaterim pomislekom je bil predlog sprejet. Sam ni okleval, čeprav se je zavedal, da bi bili ogroženi tudi njegova žena in otroci, če bi orožje odkrila vojaška policija. S tovarnjakom so pod okriljem noči pripekljali 30 zabojev orožja, od protitankovskih min, pištol TT in nemških brzostrelk do Ambrusov, in ga skrili v prazen prostor v nenaselje-

Miroslav Podobnik pred napisom, ki spominja, da je bilo v njegovi hiši tajno skladišče orožja.

Svoja tajna skladišča orožja je poleg Teritorialne obrambe imela tudi tedanja milica. Orožje so v hrambo dali le najbolj zaupanja vrednim ljudem.

nem pritličju Podobnikove hiše. »Vse je potekalo brez težav, po eni strani zato, ker takrat še nismo imeli javne razsvetljave, po drugi strani pa nam je na roko šlo tudi vreme, ki je bilo tisto noč slabo.« Da skriva orožje, ni vedel nihče, niti žena ne.

»Na srečo nam tega orožja nikoli ni bilo treba uporabiti za boj,« zadovoljno pove Podobnik. »Uporabili smo ga le za vaje in preizkus delovanja, v tem času smo bili na usposabljanju tudi na

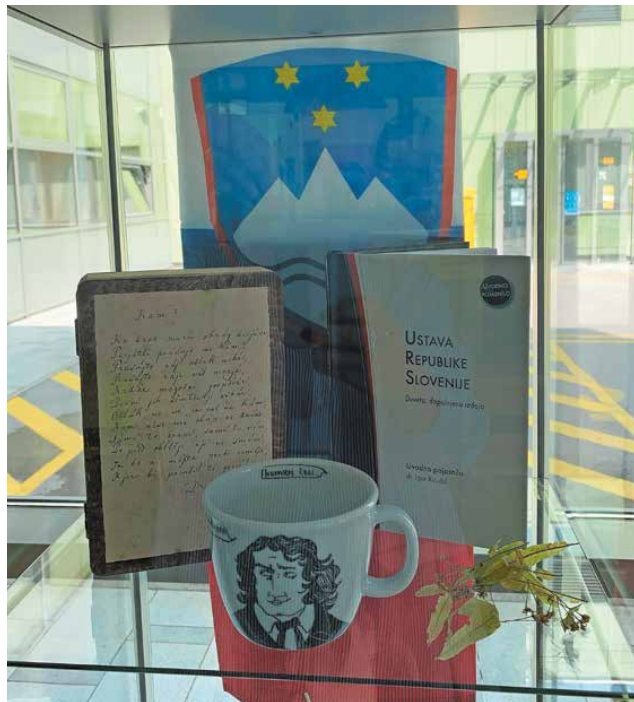
poligonu na Bloški Polici. Ko je šel zadnji vojak v Kopru na ladjo, takrat je prišla depeša, naj orožje vrnejo vsi, ki ga posedujejo. Pri tem ni bilo nikakršnega problema. Vse orožje je prišlo nazaj.« Da je bilo pri Podobniku leta 1990 in 1991 tajno skladišče orožja, spominja obležje, ki je bilo po dolgem prizadevanju, da dogodki in dejanja za osamosvojitve Slovenije ne bi odšli v pozabo, odkrito šele lani.

• Borut Kraševac

Razstava 30 let samostojnosti – simboli slovenstva

Logatec – V upravnem centru v Logatcu je do 7. julija v poslovnem času na ogled razstava 30 let samostojnosti – simboli slovenstva. Na dogajanje pred 30 leti, od plebiscita do osamosvojitvene vojne, spominjajo fotografije iz arhiva Marcela Štefančiča in Vladislava Puca, nekaj društev in posameznikov pa je prispevalo izdelke, ki prikazujejo simbole slovenstva.

FOTO: OBČINA LOGATEC

Razstavo je pripravila občina v sodelovanju z javnim skladom za kulturne dejavnosti. Na njej s svojimi izdelki sodelujejo Društvo likovnikov Logatec, Darinka Lapajne iz Hotedrčice in njena hčerka Sofia Zoppellaro Lapajne, članice Društva kmečkih in podeželskih žena Logatec, ki so razstavile značilno slovensko posodje, učenci in učitelji osnovne šole 8 talcev, ki so razstavili izseke besedil slovenskih avtorjev in likovna dela, ter člani študijske skupine Servietna tehnika Univerze za tretje življenjsko obdobje, ki so simbole slovenstva izdelovali pod mentorstvom Ivice Glušič Matko.

• pet

Pred tridesetimi leti se je Slovenski narod odločil, da hoče biti svoboden. Odločil se je tudi, da bo postal uspešen in samozavezen ter da želi postati del evropskih narodov. To je bila smela in pogumna odločitev. Bila pa je to tudi enotna odločitev državljanov in državljanek Republike Slovenije.

To je razlog, zakaj lahko danes ob dnevu državnosti s ponosom in iz srca čestitam vsem občanom in občanom Občine Loška dolina in vsem državljanom in državljanom Republike Slovenije. Dogodek, ki pomeni zgodovinski uspeh za ves slovenski narod tako v domovini kot tudi za vse rojake, živeče izven njenih meja. Naša generacija, generacija tistih, ki zdaj delujejo na različnih družbenih funkcijah – v gospodarstvu, v znanosti, v umetnosti in kulturi in tudi v politiki – ima enkratno priložnost, da iz naše skupnosti naredi državo trajnega miru in trajnega blaga za njene ljudi. Tisti, ki zdaj za to odgovarjamo, teh priložnosti zaradi naših otrok in vnukov ne smemo zamuditi. To je naša odgovornost, ki jo moramo skupaj izpolniti.

Mnogo je takih, ki pišejo in govorijo, da je naša pot napačno zastavljena, da je pred nami negotova prihodnost. To je napačno razmišljanje. Smer razvoja in krepitve naše države je v veliki meri odvisna prav od vsakega posameznika. Ne moremo in ne smemo zapasti pod vpliv in mnenja 'negativcev', katerim ni cilj povezovati družbo in krepiti odnose v domovini. Je pa res, da so velikokrat najbolj glasni in preglasijo tudi tiste koristne predloge in ideje, ki so namenjene dobrobiti naroda. Pa kljub temu menim, da ima večina državljanov in državljanov voljo in energijo nadaljevati začrtano pot, ki bo Slovenijo peljala po pravi poti v boljše in uspešnejšo prihodnost.

S katerimi besedami naj zaključim? Naj nam neuspehi, ki jih bomo morda doživeli, ne vzamejo poguma, da vztrajno delamo v začrtani smeri, ki smo jo pred tridesetimi leti tako uspešno in enotno ubrali. Iz vsega srca vam vsem ponosno še enkrat čestitam ob dnevu državnosti ter vzklikam: »Bog živi Slovenijo!«, NAŠO DOMOVINO.

Janez Komidar, župan Občine Loška dolina

Spoštovane, spoštovani, tri desetletja imamo lastno državo. Postali smo nacija in to je čudež za tako maloštevilni narod na sončni strani Alp. Uspeli smo, uspeli, ker imamo zelo močno kulturo, ki je močnejša od vsakega orožja. Skozi stoletja nas je bodrila in v nas budila duha samostojnosti.

V 18. stoletju je Valentin Vodnik vzpodbujal Slovence in v pesmi Dramilo zapisal značaj pokrajine in Slovence: »Slovenc, tvoja zemlja je zdrava in pridnim nje lega najprava. Polje, vinograd, gora, morje, ruda, kupčija tebe rede. Za uk si prebrisane glave pa čedne in trdne postave. Išče te sreča, um ti je dan, našel jo boš, ak nisi zaspan. Glej stvarnica vse ti ponudi, iz rok ji prejemat ne mudi! Lenega čaka strgan rokav, palca beraška, prazen bokal.« Danes nekateri jamrajo in izražajo željo po 'starih' časih. Res, bili so časi, ko se je govorilo, če ne boš naredil šole, boš delal v tovarni. Živel se je ležerno, sistem je propadel. Pojedli smo več kot pridelali.

Zdaj imamo, kar smo stoletja sanjali, državo, demokracijo, pluralizem. Znana je lastnina, z njo gospodarimo in od ustvarjenega živimo. Znanje, pošteno delo je sprega za napredek in kvaliteto življenja. Vsak zdrav, polnoleten je dolžan živeti od lastnega dela, za šibke, bolne mora skrbeti država. Kako živeti in gospodariti, je v 30 letih prejšnjega stoletja v dveh knjigah Za nov družbeni red opisal dr. Andrej Gosar, krščanski socialist, bорец proti divjemu, svobodnemu gospodarstvu in izkoriščanju človeka. Vsak posameznik je člen skupne verige naše biti. Skupaj z ostalimi narodi, s katerimi sobivamo, smo se na referendumu odločili za svojo pot, pot slovenske pomladi, in življenje vredno človeka. Med nami se ustvarja vedno večji nemir, katerega boter so mali koronavirus, priporočila vlade in NIJZ. Mnogi razmišljajo, da če je izražena Pomlad samo Janez Janša, je kot narod nismo vredni.

Spoštovane, spoštovani državljani lepe Slovenije, bodimo srečni, da imamo svojo državo, da smo lahko gospodarji na svoji zemlji. Svobodno sonce nam ogreva Pomlad, daje moči za premagovanje napetosti in kvalitetno življenje v prihodnosti. Čestitam za 30 let skupno prehojene poti.

Berto Menard, župan Občine Logatec

Izid posebne številke so omogočili:

OBČINA
ILIRSKA
BISTRICA

ebmpapst

**TAPETNIŠTVO
ŽELE**

topdom
mfm intarzija 30 let

Bransl

KOVINOPLASTIKA LOŽ

040 900 600
TOM-MET
AVTOSTEKLA

komus

STRLE
senčila - komarniki

TISKANA VEZJA
Lingva
d.o.o.

MBS TIMBER

Wood is
our nature.

MBS LIST d.o.o.
Cesta Notranjskega odreda 49
1386 Stari trg pri Ložu - Slovenija

FINTACO

družba za davke in računovodstvo
Podskrajnik 46
1380 Cerknica

MEŠANI PEVSKI ZBOR PEVSKEGA DRUŠTVA LOGATEC

VABI v četrtek, 24. junija 2021, ob 20.30

NA 37. VEČER PRI VODNJAKU NA ČEVICI in 30. OBLETNICO SAMOSTOJNOSTI
REPUBLIKE SLOVENIJE

Gostje večera bodo:

- Berto Menard, župan Občine Logatec – slavnostni govornik,
- Petra Jerina – recitacija,
- mag. Matjaž Babič in mag. Nataša Polajnar Frelih – avtorja knjige o županu Gabrijelu Oblaku,
- Špela Simonišek – klasična kitara,
- Anda Ovsec – recitacija,
- Karmen Razbornik – harmonika.

Povezovalka večera bo Marinka Dodič.

LEPO VABLJENI.

PROSTOVOLJNI PRISPEVKI.

V primeru slabega vremena bo prireditev ob istem času v dvorani Narodnega doma Logatec.
Pevsko društvo Logatec prosi obiskovalce, da na prireditvenem prostoru upoštevajo
ukrepe NIJZ za zaježitev COVID 19 med drugim PCT in upoštevanje medsebojne razdalje 1,5 m.

Ob dnevu državnosti Občina Cerknica in Godba Cerknica vabita na

22. Poletni večer

24. junij 2021 ob 20. uri pod lipo na Taboru v Cerknici

Nastopata

Godba Cerknica, dirigent Mitja Dragilič in Big band Cerknica

Ob 30. obletnici samostojne Republike Slovenije Občina Loška
dolina in Pihalni orkester Lož vabita na

KRAJŠE GLASBENE UTRINKE PO VASEH.

petek, 25. junij 2021

Predvidene ure: 8.30 Stari trg, pred Mercatorjem, 8.45 Ograde,
Lož, 9.00 center Loža, 9.15 Podcerkev, 9.40 Nadlesk, 10.10 Pudob,
10.40 Babno Polje, 11.10 Babna Polica, 11.30 Iga vas.
Vabljeni, da prisluhnete slovenski pesmi!

Ob 30-letnici osamosvojitve Slovenije in dnevu
državnosti čestitamo vsem bralkam in bralcem
Notranjsko-primorskih novic in vam želimo lepo
praznovanje.

Naj dan državnosti ne bo le dela prost dan, pač pa
predvsem dan veselja in ponosa, da imamo svojo
državo.

Sodelavci Notranjsko-primorskih novic

30 let samostojnosti

Posebna priloga časopisa Notranjsko-primorske novice ob 30-letnici osamosvojitve Slovenije.
SRZS, Partizanska 2 a, 1380 Cerknica

Direktorica in odgovorna urednica: Jelka Lekše

Izvršna urednica: Petra Trček

Ponatis celote ali posameznih delov in njihova uporaba v drugih medijih in za druge name-
ne je dovoljena le s pisnim dovoljenjem uredništva.

Oblikovanje in prelom: CTP, d.d.o.

Tisk: Delo, d.d., Ljubljana

Naklada: 24.500 izvodov

Kontakt: uredništvo: 05 904 23 51, mobilni tel.: 031 321 994, e-pošta: info@notranjskoprimorske.si.

FOTO: ARHIV TOMISLAVA KOSANČIČA

Barikada, ki so jo 26. junija postavili na glavni cesti v Podgradu, je za več kot uro zadržala tanke JLA, ki so iz vojašnice v Ilirski Bistrici krenili proti mejnemu prehodu Krvavi Potok.

FOTO: JAKOB SIMČIČ/HRANI PVZ

Štab TO Južnoprimorske pokrajine je bil nekaj časa tudi v Jurščah, kjer je nastala ta fotografija enote teritorialcev. Na njej sta Darko Muhič in Mitja Petkovšek ter njihovi soborci.

FOTO: MARJAN GARBAJS/HRANI PVZ

Iz pivške kasarne so 2. julija spet izpeljali tankisti, bili sta dve skupini po sedem tankov. Poškodovali so nekaj fasad in hiš v Grobiščah, nato pa so se usmerili proti letališču pri Rakitniku.

FOTO: MARJAN GARBAJS/HRANI PVZ

Logaški teritorialci so pred barikadami na Cesarskem vrhu 2. julija zaustavili bataljon 20 tankov in osmih oklepnikov JLA iz vrhniške vojašnice. Poškodovali so dva tanka, po dolgih urah pa so se tanki naslednji dan vrnili na Vrhniko.

FOTO: IGOR PENKO

Na barikadah pri železniški postaji v Pivki je bilo 27. junija zelo napeto, saj je vodnik Mirsad Mešanović s škorpionom grozil miličnikom in tri celo zajel.

FOTO: MARJAN GARBAJS/HRANI PVZ

Po razpletu precej napetega dogajanja na rakiškem letališču so se tanki JLA 3. julija začeli vračati proti Pivki, med domačini, zbranimi na postojnskem glavnem trgu, pa je zavladala sproščenost.

FOTO: MARJAN GARBAJS/HRANI PVZ

V vrhniški vojašnici je bila najmočnejša enota Ljubljanskega korpusa in tanki so med vojno iz nje zapeljali trikrat. Miličniki, teritorialci in domačini so zato v središču Vrhnike in Sinji Gorici večkrat postavili barikade.

FOTO: MARJAN GARBAJS/HRANI PVZ

Odhod JLA iz Slovenije je bil logistično izjemno zahtevna operacija, saj je šlo za ogromno vozil in vojaškega materiala. Na fotografiji je vojaški transport na pivški železniški postaji.